

СТОП!**ЦІ НАГРАЖАЕ НАМ ЯШЧУР?**

2 стар.

ГАСЦЁЎНА**ГУТАРКА З ПАСЛОМ ТУРЦЫІ**
Шуле САЙСАЛ

3 стар.

ДЫПКУР'ЕР

3 стар.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ**ЦІ ПРЭСТЫЖНА ВУЧЫЦЦА**
У БЕЛАРУСКАМОУНАЙ ШКОЛЕ?

4 стар.

БЕЛАСТОЦКІЯ НАТАТКІ Яўгена КАЗЮЛІ
ЦЭНТР ПРАВАСЛАЎНАЙ КУЛЬТУРЫ

6 стар.

БЕЛАРУСЫ У СВЕЦЕ

Галіна ГАРЭЦКАЯ ІРА АЭС Аліны САКАЛОЎ-ЛЕХАНТ

6 стар.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ**ПЯЦГОДДЗЕ «БАЛАМУТАЎ»**

4 стар.

У ЧАКАННІ СВАЙГО ДНЯ
ПРОЗА Масея СЯДНЕВА

7 стар.

Павел СЛАВЕЦКІ:
«МІНСК — ГОРАД ПАЭТАЎ»

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА**РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

11 красавіка 2001 года

Цана 106 рублёў

№ 15 (2729)

E-mail: golas_radzimy@tuf.by

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

НАВИНЫ З НАЦЫЯНАЛЬНАГА ПРЭС-ЦЭНТРА

Па інфармацыі Дзяржкамгідрамета, на падставе доўгатэрміновага прагнозу надвор'я, становішча ў рэчышчах рэк краіны на патэнцыяльна небяспечны перыяд крыгаходу паводкавых вод не выклікае трывогі, узровень вод у рэках ніжэйшы за шматгадовыя дапушчальныя нормы.

Невялікія апасенні выклікае толькі тое, што за межамі краіны некаторыя рэкі яшчэ знаходзяцца пад льдом, які рухаецца па цячэнні ў Беларусь. Улічваючы вопыт ліквідацыі наступстваў паводкі 1999 года, у рэгіёнах з патэнцыяльнай паводкавай небяспекай завершана фарміраванне выратавальных работ.

Аб гэтым паведаміў першы намеснік міністра па надзвычайных становішчах Энвер Барыеў.

Амаль тры дзесяцігоддзі (з 1972 года) праз кожную два гады прысуджаюцца Дзяржаўныя прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі.

Дзвухэтапны разгляд работ, атрыманне Падкамітэтам па Дзяржаўных прэміях да шасці і больш рэцэнзій, заключэнняў ад айчынных і замежных арганізацый і навукоўцаў на адпаведныя працы спрыяе таму, што ў поле зроку трапляюць менавіта лепшыя дасягненні, якія становяцца своеасаблівым арыенцірам для іншых.

Высокую ўзнагароду атрымалі супрацоўнікі Дзяржаўнага навукова-вытворчага канцэрна "Планар", якія распрацавалі комплекс канкурэнтаздольнага прэцызійнага абсталявання для стварэння высокадакладных арыгіналаў тапалогій вырабаў электроннай тэхнікі. Гэта праца істотна павысіла экспертна-навуковы радыёэлектроннага комплексу краіны, а эканомія сродкаў па імпартазамышчэнню складала больш за 21 мільён долараў ЗША.

Дарэчы, у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры Дзяржпрэміяй была адзначана вялікая праца "Лексічны атлас беларускіх народных гаворак", пяць тамоў якога ствараліся на працягу 27 гадоў.

Беларускія геологі адзначылі сваё прафесійнае свята.

Як паведаміў кіраўнік ПА "Белгеалогія" Уладзімір Карпук, гэтая структура з'яўляецца вядучай у галіне геалагічнага вывучэння нетраў і далейшага развіцця мінеральна-сыравіннай базы Бела-

русі. Агульная колькасць людзей, якія працуюць у аб'яднанні, складае 2 630 чалавек.

Асноўныя накірункі працы — пошук і разведка месцараджэнняў нафты і газу. Асобая ўвага надаецца разведцы і падрыхтоўцы да прамысловага асваення запасаў жалезных руд, пошуку новых крыніц карэнных месцараджэнняў алмазаў. Ідзе падрыхтоўка да прамысловага асваення высокамінералізаваных расолаў у якасці сыравіны для атрымання ёду, брому... Не апошняе месца займаюць пошук і разведка месцараджэнняў падземных вод для пераводу пітнага водазабеспячэння на абаронены ад тэхнагеннага ўздзеяння падземных крыніцы.

З нагоды пяцігоддзя з дня падпісання Дамовы аб стварэнні Садружнасці Беларусі і Расіі з журналістамі сустрэліся намеснік міністра замежных спраў Беларусі Валянцін Вялічка, пасол па асобых даручэннях МЗС Васіль Шаладонаў, саветнік МЗС Аксана Пяршай.

Валянцін Вялічка адзначыў, што за 5 гадоў існавання Садружнасці створана нарматыўна-прававая база, якая рэгламентуе адносіны дзвюх краін і дазваляе паспяхова вырашаць інтэграцыйныя пытанні. Збліжэнне Беларусі і Расіі карыснае для абедзвюх краін. Тавараабарот паміж дзяржавамі ў 2000 годзе склаў 9,3 мільярда долараў ЗША. Беларусь зараз займае трэцюю пазіцыю па гандлёвых зносінах з Расіяй, саступаючы толькі такім краінам, як ЗША і Германія.

Зацверджаны на бягучы год саюзны бюджэт складае 3,2 мільярда расійскіх рублёў. 36 працэнтаў гэтай сумы павінна ўнесці Беларусь. У мінулым годзе 90 працэнтаў бюджэту было накіравана на здзяйсненне 48 сумесных праграм, у рэалізацыі якіх прымаюць удзел каля 180 расійскіх і 200 беларускіх прадпрыемстваў. Каля 170 мільёнаў расійскіх рублёў было накіравана на ліквідацыю наступстваў чарнобыльскай катастрофы. Сёлета сума павялічана, будуць накіраваны сродкі на будаўніцтва анкалагічнага дыспансера ў Гомелі.

Дарэчы, сумеснымі намаганнямі ў сталіцы "Славянскага базара" Віцебску плануецца завяршыць будаўніцтва высакласнага гатэля.

Падрыхтаваў
Максім НЯВІНСКІ.

НА БРЭСТЧЫНЕ ІДЗЕ СЯЎБА

У ліку першых у Жабінкаўскім раёне пачалі сяўбу яравых у гаспадарцы "Прамень". З 1 000 гектараў пасяўной плошчы імі будзе занята сёлета 455. Гаспадарка з'яўляецца насенняводчай, вырошчвае элітнае насенне беларускай селекцыі, якое потым рэалізуе.

БелТА.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ**РАДАЎНІЦА***"Ціха прысяду побач..."*

Я бягу. Ведаю-ведаю, мая родная матуля чакае мяне. Я бачу, як глядзяць яе вочы з фота на помніку ў мой бок. Веру, маці ведае, што я прыеду ў гэты дзень. Абавязкова прыеду да яе.

Ціха на могілках, хоць людзей шмат. Восі і я прысяду побач і прыгадаю ўсё ціхенька. Памятаю цукерку, якую ты не з'ела сама, а прыхавала мне, свайму маленькаму дзіцятку. Памятаю, як чакалі бацьку з вайны, і ты ўсё казалася, што ён вернецца. Так і не дачакаліся... Памятаю, як малы даставаў бульбу з печы, абярнуў чыгун і са слязамі пабег на

— Заканчэнне на 2-й стар.

СПОРТ**БРАВА, Эдуард МАЛАФЕЕЎ!**

Адборачны матч чэмпіянату свету 2002 года па футболе паміж зборнымі Беларусі і Нарвегіі, для нашай зборнай 55-ты міжнародны матч, не выпадакова сабраў на галоўным стадыёне краіны — "Дынама" рэкордную колькасць гледачоў — 45 тысяч чалавек.

Справа ў тым, што нашы бальшычкі, як шмат гадоў таму, адчулі смак барацьбы і станоўчых вынікаў гульні нацыянальнай зборнай, зноў узначаленай майстрам-віртуозам і настаўнікам Эдуардам Мала-

феевым. Так, беларуская зборная па футболе ўсё больш радуе нас сваімі дасягненнямі, як бы цяжка яны ні даваліся. Турнірнае становішча каманд абназдае: Беларусь займае другі (пасля Польшчы) радок і прэтэндуе трапіць у лік мацнейшых футбольных краін свету.

Але падобную задачу ставяць перад сабой і ўкраінскія футбалісты на чале з Лабаноўскім, а таксама ставілі яе і нарвежцы... да ад'езду з Мінска.

— Заканчэнне на 2-й стар.

Атакуюць беларусы.

РАДАВОД

БелТА.

Статус горада Жлобін атрымаў 75 гадоў назад. А расквітнеў па-сапраўднаму дзякуючы Беларускаму металургічнаму заводу. Колькасць жыхароў гэтага некалі правінцыяльнага мястэч-

ка ўжо перавышае 100 тысяч.

НА ЗДЫМКУ: работнікі БМЗ Уладзімір і Таццяна САЗАНОВІЧЫ на прагульцы са сваімі дзецьмі.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

ВІНШУЕМ!

Прэзідэнту Асацыяцыі беларусаў-прадпрыемальнікаў Латвіі "Беларускі шлях" В. А. Піскуновай

Паважаная Валянціна Аляксандраўна!

Ад імя Дзяржкамітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь прыміце самыя шчырыя віншаванні ў дзень Вашага юбілею!

Ваш асабісты ўклад у развіццё беларускага нацыянальна-культу-

турнага руху ў Латвіі, умацаванне аўтарытэту Беларусі, захаванне ўзаемаразумення паміж беларускім і латышскім народамі заслугоўвае вялікай павагі.

Шчыра дзякуем за самаадданую пільную працу.

Жадаем Вам моцнага здароўя і поспехаў у жыцці.

З павагай

Аляксандр БІЛЫК, старшыня Дзяржкамітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Беларусі.

УРАЖАННІ

МАЛАДЗЕЧАНСКАЯ САКАВІЦА

"Маладзечанская сакавіца" — адна з самых буйных п'яцей у жыцці беларускага тэатра. У гэтым годзе тэатралы з'ехаліся ў Маладзечна, што недалёка ад Мінска, сёмы раз.

У сем'ях, якія жадалі папрысутнічаць на такім грандыёзным мерапрыемстве, узніклі нават спрэчкі: на які спектакль пайсці? Галава сямейства, напрыклад, усім сваім сэрцам аддаў гістарычным п'есам ці якім-небудзь футурыстычным трагіфарсам, а маці, якая мае не менш важнае права голасу, жыцця свайго не можа ўявіць без м'ясападобнай, бытавых спектакляў, пірычных камедый з нескладаным сюжэтам. Старэйшая дачка, у сваю чаргу, настойвае, каб усе ішлі на якую-небудзь фантастэагарычную навілу ці сучасную драму, а малодшы сыноў (зусім не падаруначак) ні пра што і чуць не хоча, акрамя як аб казках-канцэртах ці аб дзіцячых дэтэктывах. Тут паўстае амаль што рытарычнае пытанне: ну і што рабіць? Ад-

каз прасты: паглядзець як мага больш спектакляў.

На "Сакавіцы" былі прадстаўлены ўсе віды тэатральных жанраў: ад пірычнай камедыі "Характары" па Шукшыну да музычнай казітрылера "Буслік супраць Кадука" (для дзяцей, вядома ж); ад м'ясападобнай Дударова "Кім" да м'ясападобнага народнай артысткі СССР А. Клімавай "Мой тэатр" (пастаноўка Душачкіна). Ды калі загаварылі ўжо пра вядомых артыстаў, то проста не маю права не ўспомніць аб творчай сустрэчы з вядомымі артыстамі тэатра і кіно, народнымі артыстамі Расіі Мікалаем Губенкам і Жаннай Болатавай. Што можна сказаць пра гэтую сустрэчу? Той факт, што ў магазіне кветак па суседству з нашым тэатрам скончыўся тавар (кветкі), як мне здаецца, гаворыць сам за сябе.

На жаль, фестываль доўжыўся толькі тры дні, і гэта, напэўна, яго самы вялікі і адметны "мінус". Але і за тры дні можна было зразумець, што беларускі тэатр працягвае несці да нас тое, дзякуючы чаму можна з упэўненасцю сказаць: "Мы жывем! Мы адраджаемся!"

Сяргей АЎСЯНІК.

Маладзечна.

STOP!

ЦІ ПАГРАЖАЕ НАМ ЯШЧУР?

Сельская гаспадарка еўрапейскіх краін нясе страшэнныя матэрыяльныя страты з-за з'яўлення яшчур. Гэтая інфекцыйная хвароба характарызуецца хуткім распаўсюджваннем. Ад моманту заражэння да смерці жывёлы праходзіць не больш 72 гадзін.

Па словах кіраўніка галоўнага ўпраўлення ветэрынарнай інспекцыі Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання РБ Аляксандра Аксёнава, страты, якія нясе эканоміка з-за яшчур, прымушаюць своечасова здзейсніць захады для папярэджвання ўзнікнення хваробы на тэрыторыі Беларусі. Сітуацыя ускладняецца тым, што наша краіна з'яўляецца транзітнай тэрыторыяй паміж Захадам і Усходам. У выпадку ўзнікнення хваробы нам ёсць што губляць: на Беларусі — развітая жывёлагадоўля і адносна вялікі статак.

На ўсіх міжнародных памежных пераходах устаноўлены дэзарбар'еры, запоўненыя дэзарктывамі. Аляксандр Аксёнаў паведаміў, што ў аэрапорце "Мінск-2" таксама створаны ўмовы для абеззаражвання. Акрамя таго, што рэйс Лондан—Мінск абслугоўваецца асобным аўта транспартам, праводзіцца санацыя тэрыторыі пасля праходу пасажыраў згадана-

га рэйса. Забаронены ўвоз прадуктаў харчавання з Францыі і Вялікабрытаніі. З іншых краін гэта можна рабіць толькі пасля інспекцыі ветэрынарнай службы. На ўсіх міжнародных авіярэісах выкарыстоўваюцца прадукты толькі беларускай вытворчасці.

Ці магчыма прадухіліць захворванне шляхам правядзення вакцинацыі пагалоўя? Як аказацца, такая практыка не выкарыстоўваецца. Справа ў тым, што існуе больш за 7 тыпаў узбуджальнікаў інфекцыі і 50 падтыпаў. Такая іх колькасць робіць вакцинацыю бессэнсоўнай: умоўна кажучы, вакцина А не абараняе ад хваробы, узбуджальнікам якой з'яўляецца від В. Прышчэпкі варта рабіць толькі пасля ўстанавлення тыпу ўзбуджальніка, для чаго на Беларусі ёсць усе ўмовы. У цэлым сітуа-

цыя знаходзіцца пад кантролем, сцвярджае Аляксандр Аксёнаў. У гэта хочацца верыць. Ва ўсякім разе, нягледзячы на ​​пастаянны ўспышкі яшчур ва ўсходнім рэгіёне СНД (у Грузіі, у прыватнасці), апошні выпадак захворвання на яшчур на Беларусі быў у 1982 годзе.

Алена СПАСЮК.

Трывога ўсёй Еўропы, якая пацярпела ад вірусаў яшчур і шаленства кароў, перадалася і беларускім пагранічнікам. Яны імкнуцца не дапусціць гэтыя жахлівыя захворванні ў нашу краіну.

НА ЗДЫМКУ: падтрыманне кантролю за ветэрынарным бар'ерам (апрацоўка грузавага транспарту) на пагранічным ветэрынарным пункце.

БелТА.

РАКУРС

Расцвіла, як кветка, сёлетняя вясной дзевяцікласніца Таццяна СЯРГЕІ (на здымку). Землякі прызналі яе прыгажуняй, прысудзіўшы пальму першынства на конкурсе прыгажосці, які праходзіў у Якаўчыцкім доме культуры Жабінкаўскага раёна. А беластольныя прыгажуні на ўскрайку лесу спатолілі смагу сапудкім бярозавым сокам.

Фота Рамана КАБЯКА.

СПОРТ

БРАВА, ЭДУАРД МАЛАФЕЕЎ!

— Пачатак на 1-й стар. —

Таму асабліва вострымі атрымаліся абодва апошнія паяднікі: з украінцамі ў Кіеве і з нарвежцамі дома. Барацьба была бескампрамісна: ніхто не быў застрахаваны ад паражэння. Няма нервовых клетак спалілі і самыя фанатычныя балельшчыкі, і, вядома, Эдуард Васільевіч. Але Беларусь віншуе яго і з нічыёй у Кіеве, і асабліва з перамогай у Мінску над нарвежцамі.

На планеце даўно вядомы футбол атакуючы, відовышчыны, нават татальны. А ён, Малафееў, — ініцыятар шчырага футбола, яго каманда змагаецца, аддаючы ўсе сілы, да апошніх секунд матчу. Якраз такія адносіны да справы і прыносяць прыхільнікам зборнай найвышэйшую радасць і асаподу. Нездарма гол Рамана Васілюка на апошняй хвіліне ў вяроты нарвежскай каманды балельшчыкі перапоўненага стадыёна віталі стоячы. А які чудаўны быў і першы гол! Калі падаваўся

вуглавы, Аляксандр Хацкевіч здаў зрабіў неверагодны рывок (дакладней, два рывкі) у ватарскую пляцоўку і забіў мяч галавой. З такіх момантаў і складаюцца перамогі над моцным сапернікам, які ўвосень 1994 года ў адборачным турніры чэмпіянату Еўропы разграміў нашу зборную з лікам 4:0.

Цяпер успамінаюцца і розныя іншыя моманты, і цэлыя матчы, калі за беларускі футбол выступаў у ролі нападаючага малады Эдуард Малафееў поруч з Адамавым, Мустыгіным, Арзамасавым, помніцца, якой гразою была тады наша дынамаўская каманда самым знакамітым маскоўскім клубам. Помніцца, вядома ж, і 1982 год, калі Эдуард Малафееў, тады галоўны трэнер "Дынама"-Мінск прывёў каманду да перамогі ў саюзным чэмпіянаце.

Словам, з такім майстрам і настаўнікам нашым футбалістам усміхаецца чудаўная будучыня.

Васіль ЖУКОВІЧ.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ

РАДАЎНІЦА

— Пачатак на 1-й стар. —

завод, дзе працавала матуля, прасіць дапамогі. Памятаю, як збіраліся жанчыны-ўдовы на складчыну ці вячоркі. Пасядзяць, пасядзяць і пачынаюць спяваць. Пляюць і слёзы льюцца з вачэй. Тады я не разумеў, як можна спяваць і плакаць адначасова. Памятаю, як трымаў у сваіх руках тваю, матуля, шурпатую, жылістую руку, калі ты ўжо была нямоглая. І сэрца аблівалася крывёю ад думкі, колькі гэтыя мілья, родныя рукі вытрымалі, каб даць мне шлях у жыццё.

Я сяджу ціха, слёзы самі плывуць з вачэй, спыніць іх нельга. Ты

прабач мяне, любая, ты прабач мяне, мілая, мо калі незнарок у жыццёвай мітусні чым пакрыўдзіў цябе, мо не тое сказаў. Ты заўсёды чакала, што прыеду дадому, а я не спяшаўся. Прабач мяне, паскавая мая матуля.

Калі пушок прабіўся над губою і ў сны прыйшло дзівочае імя, Я ні аб чым не раіўся з табою, Матуля адзінокая мая.

Мне сорамна здавалася часамі Сярод хлапцоў чыбатых, забіяк Назваць цябе, як у маленстве:

МАМА.

Таму часцей не называй ніяк.

А вечарамі, слова не сказаўшы, Тшоў блукаць каля чужых варот.

І пазірай, як у акенцы нашым Мігай у лямпе да святання кнот.

Не спала ты асеннімі начамі, Хоць падала ад зморы галава. Глядзела ўдаць вільготнымі вачамі

Прывычная да гора удава.

Ты прала кужаль, ты капала гліну. А ў час жніва зусім не чула ног. Ты гаварыла ласкава пра сына: "Хай падрасце, няхай паспіць сыноў".

І зной сама збіралася па дрывы. А ў валасах гусцела сівізна.

Хоць бы сказаў ёй ласкавае словы,

Хоць бы, як колісь, мамай называў.

Прайшлі гады, мы пасівелі самі, І, мабыць, крыўдна мне

не аднаму, Цяпер сказаць ужо няма каму.

Яшчэ задоўга да Радаўніцы ішлі людзі на могілкі да сваіх родных, каб прыбраць, падфарбаваць агародку, упрыгожыць "хаткі" кветкамі. Напярэдадні Радаўніцы фарбавалі яйкі, гатавалі ежу, абавязкова любімую страву памерлага, ішлі ў царкву, каб загазаць службу па тых, каго ўжо няма побач. Ішлі, каб пагаварыць з імі, падзяліцца сваім жыццём.

Дзень ушанавання памерлых — Радаўніца, ці, як яго яшчэ называюць, Мірскі Вяпкідзень, ціхае свята павагі да продкаў. Усё, што рабілася ў час яго, рабілася нешумліва і ўважліва. Зранку ішлі на могілкі ўсёй раднёй, частаваліся самі і частавалі памерлых, пакідаючы на ​​грудах ежу. На могілках можна было быць дацяйма, але ж калі прыходзілі дамоў, то ўшанаванне працягвалася застоллем, дзе абавязкова памерламу ставілі асобна талерку, клалі лыжку, відэлец і пачастунак.

Захоўвайце ж памяць пра родных і блізкіх. Што можа быць даражэй за памяць і душэўную цеплыню?

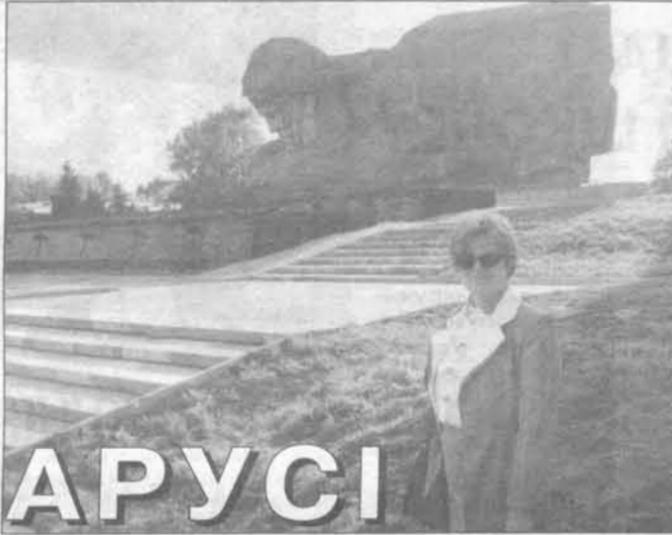
Падрыхтаваў Мікола КОТАЎ.

ГАСЦЁЎНА

Турцыя адна з першых прызнала незалежнасць Беларусі. З гэтай краінай нас звязваюць плённыя адносіны ў галіне эканомікі, турызму, бізнесу.

Пра гэта інтэрв'ю з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Турцыі на Беларусі Шале САЙСАЛ.

НА БЕЛАРУСІ ШМАТ ЦІКАВАГА І ДЛЯ ТУРКАЎ

— Спадарыня пасол, калі вы ўпершыню даведліся пра Беларусь і якія былі вашы першыя ўражання?

— Больш канкрэтна даведлася пра Беларусь у Вене, дзе я займалася пытаннямі ААН. Праўда, тады ваша краіна называлася Беларусія і ўваходзіла ў склад Савецкага Саюза, хоць была прадстаўлена асобнай дэлегацыяй з правам галасу. Я прыехала ў Мінск у сакавіку 1998 года. Памятаю, было яшчэ халоднае зімовае надвор'е: снег, лёд... Але мае сэрца сагралася цеплынёй сэрцаў беларускіх сяброў, сярод якіх былі і афіцыйныя асобы, і простыя людзі.

— Пачаўся новы год новага тысячагоддзя, пакінуўшы ў мінулым шэраг сумных падзей — крызісаў і катастроф, у тым ліку і страшэнны землетрус у Турцыі, і горкі Чарнобыль на Беларусі...

— Спраўды, нашы краіны аб'ядноўвае сумны вопыт. Турцыя, якая пацярпела ад землетрусу, атрымала дапамогу ад беларускіх сяброў. Са свайго боку, Турцыя дапамагае Беларусі, якая пацярпела ад аварыі на ЧАЭС. Гэта і адпачынак беларускіх дзяцей у Турцыі і на Паўночным Кіпры, і сумесныя дабрачынныя акцыі. Думаю, многім запомніўся калядны баль, які мы праводзілі разам з дабрачынным аб'яднаннем "Чарнобыльскі бусел" у парк-клубе "Мінск" (у сталічным парку Чэлюскінцаў).

— Які, на ваш погляд, узровень эканамічнага супрацоўніцтва паміж Турцыяй і Беларуссю?

— Узаемны гандлёвы абарот паміж нашымі краінамі складае 49 мільёнаў долараў. Безумоўна, гэта не мяжа: мы мяркуюем павысіць гэты ўзровень за кошт цікавых беларуска-турэцкіх праектаў. Турэцкія будаўнікі рэканструювалі папулярны сталічны рэстаран "Журавінка". Цяпер тут комплекс "Журавінка" з шыкоўнымі рэстаранамі і барамі, фіт-

нес-цэнтрам, салонам прыгажосці, канцэртнай і спартыўнай заламі і гэтак далей.

З пачатку гэтага года ўступае ў сілу крэдытная дамова паміж турэцкім "Эксімбанкам" і "Беларусбанкам" па прадстаўленні крэдыту Беларусі, на падставе якога турэцкая кампанія "Эмсаш" пачынае рэканструкцыю гасцініцы "Мінск". Турэцкая кампанія "Прынцэс-гэтэль", уладальнік сеткі гэтэляў, будзе рэканструюваць гасцініцу "Свіслач", якая неўзабаве стане высакласным пяцізорачным гэтэлем. Сёлета ў маі пройдзе сумесны савет беларуска-турэцкага дзелавога супрацоўніцтва. Мяркуецца, такія сустрэчы будуць даваць новыя канкрэтныя вынікі.

— У апошні час Турцыя стала папулярным месцам адпачынку беларусаў. Ці ёсць цікавасць у турэцкіх грамадзян да нашай краіны?

— Безумоўна, з устанавленнем дыпламатычных адносін, адкрыццём пасольстваў у Турцыі і Беларусі магчымасцей даведацца адно аб адным стала больш. Колькасць новых кантактаў павялічваецца. Толькі летась Турцыю наведала 8 тысяч беларускіх турыстаў, а турэцкім грамадзянам, якія наведвалі Беларусь, было вылісана 11 тысяч віз. Як бачыце, на Беларусі шмат цікавага і для туркаў.

Асабліва плённыя сувязі ў галіне турызму. Прыемна і тое, што ад беларускіх турыстаў мы не атрымалі ніводнай скаргі.

Мяркую, і для замежных, у тым ліку турэцкіх турыстаў, ёсць шмат цікавага на Беларусі. У вас прыгожая прырода, цудоўнае мастацтва. Цікавыя маглі б быць для турыстаў з Турцыі зімовыя віды спорту. Безумоўна, каб прыцягнуць турыстаў з-за мяжы, трэба развіваць інфраструктуру турызму, пабудаваць дастатковую колькасць высакласных гэтэляў. У Турцыі ў

гэтым сэнсе напрацаваны добры вопыт, якім яна шчодро дзеліцца з беларускімі партнёрамі.

— Як вырашаюцца ў Турцыі праблемы аховы навакольнага асяроддзя?

— Праблемам экалогіі цяпер у нашай краіне надаецца шмат увагі. Праводзяцца экалагічныя акцыі, сярод якіх і розныя формы пратэсту супраць забруджвання навакольнага асяроддзя.

Ведаюць у краіне і акцыю па ахове аднаго з найпрыгажэйшых месцаў Турцыі — Памукале. Не так даўно вырашана перанесці гэтэль з гэтага цудоўнага кутка ў іншае месца, каб захаваць прыродную жамчужыну краіны.

— На Беларусі святкуюцца "мужчынскія святы" — 23 лютага, а 8 сакавіка — жаночае. Ці ёсць падобныя святы ў Турцыі?

— У нас таксама адзначаюць Міжнародны жаночы дзень, які праходзіць пад эгідай ААН, а таксама Дні маці і бацькі. У перыяд, што папярэднічаў ісламу, у туркаў быў матрыярхат. Дамінаванне мужчын пачалося ў грамадстве толькі ў часы ісламу. У сучаснай Турцыі правы мужчыны і жанчыны роўныя. Усё больш высокіх пасадаў у нашай краіне займаюць жанчыны. Гэта відаць і на маім прыкладзе. Жанчыны скрозь: і ў Вярхоўным судзе, і на міністэрскіх пасадах.

— Місія дыпламата — не з лёгкіх. Як спадарыня пасол узаўважвае свае сілы?

— У вольны час люблю падарожнічаць па Беларусі: тут столькі цудоўных лясоў і азёр! Як і беларусы, я пачала захапляцца збіраннем грыбоў. Каб быць "у форме", займаюся аэробікай, конным спортам. З задавальненнем наведваю мастацкія выставы, канцэрты, асабліва люблю балет і оперу. Усё гэта дае мне сілы і дапамагае ў рабоце.

Гутарыла
Святлана ХОРСУН.

ДЫПКУР'ЕР

ДВУХБАКОВЫЯ КАНСУЛЬТАЦЫІ МІНІСТЭРСТВАЎ ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ БЕЛАРУСІ І ТУРЦЫІ

У Анкары адбыліся кансультацыйныя паміж Міністэрствамі замежных спраў Беларусі і Турцыі.

Беларускую дэлегацыю на кансультацыйных узначальваў першы намеснік міністра замежных спраў Сяргей Мартынаў, турэцкую — намеснік міністра замежных спраў Мяхмед Алпаган. У кансультацыйных з беларускага боку прымаў удзел пасол Рэспублікі Беларусь у Турцыі Мікалай Лесяшко.

У парадак дня кансультацый былі ўключаны пытанні двухбаковага супрацоўніцтва ў палітычнай, гандлёва-эканамічнай і культурнай сферах, консульскіх сувязей, узаемадзеяння Беларусі і Турцыі ў міжнародных арганізацыях. Акрамя таго, абмеркаваны праблемы еўрапейскай бяспекі, іншыя пытанні, якія выклікаюць узаемную цікавасць.

У Стамбуле Сяргей Мартынаў сустрэўся з прадстаўнікамі турэцкіх дзелавых колаў. Сустрэча была арганізавана Беларуска-турэцкім камітэтам дзелавога супрацоўніцтва.

ДАВЕДКА. З 1995 года захоўваецца ўстойлівае становішча для Беларусі сальда ў гандлі з Турцыяй. Тавараабарот паміж Турцыяй і Беларуссю за 2000 год склаў 49 мільёнаў долараў ЗША (экспарт — 30,3, імпорт — 18,8 мільёнаў долараў ЗША).

У Рэспубліцы Беларусь працуе 12 прадпрыемстваў з удзелам турэцкага капіталу, сярод якіх 4 сумесныя і 8 замежных прадпрыемстваў, турэцкія інвестыцыі склаў 691,8 тысячы долараў ЗША, альбо 0,2 працэнта ад іх агульнага аб'ёму.

Развіваецца дылерская сетка беларускіх прадпрыемстваў у Турцыі. Сярод беларускіх прадпрыемстваў, якія найбольш актыўна супрацоўнічаюць з турэцкімі фірмамі, можна назваць МЗКТ, ДП "МАЗ", ВА "МТЗ", ДП "ЛЭМТ", ВА "Інтэграл", ААТ "Пеленг", ДНВА "Агат" і іншыя.

Сумесная Міжрадавая беларуска-турэцкая эканамічная камісія на другім пасяджэнні ў лютым 2000 года наметыла накірункі пашырэння эканамічных кантактаў і гандлю, інвестыцыйнага супрацоўніцтва ў сферы прамысловасці, сельскай гаспадаркі, будаўніцтва, навукі і тэхналогій, турызму, прадпрыемальніцтва.

Беларуска-турэцкі камітэт дзелавога супрацоўніцтва быў створаны ў снежні 1992 года БелГПП пры ўдзеле больш чым 50 прадпрыемстваў і арганізацый розных форм уласнасці з беларускага боку і больш чым 200 фірм і кампаній з турэцкага боку. Было праведзена 5 сумесных пасяджэнняў камітэта, апошняе — у лютым 2000 года ў Стамбуле.

У выніку дасягнуты дамоўленасці па прасоўванню некаторых інвестыцыйных праектаў за кошт адкрыцця крэдытнай лініі "Эксімбанкам". Чарговае пасяджэнне плануецца правесці ў Мінску ў першым паўгоддзі 2001 года.

ОБ ИТОГАХ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В ЯНВАРЕ-ФЕВРАЛЕ 2001 ГОДА

Внешнеторговый оборот Республики Беларусь сложился в фактических ценах в долларовом выражении в размере 2 247,8 млн. долл. и сократился по сравнению с январем-февралем 2000 года на 2,1 %.

Товарооборот со странами СНГ составил 1 482,1 млн. долл., или 65,9 % общего товарооборота республики, с остальными странами — 765,7 млн. долл., или 34,1 % общего товарооборота.

Стоимостный объём внешней торговли с государствами Содружества увеличился на 1,6 %, с государствами вне СНГ сократился на 8,5 %.

Общий объём экспорта Республики Беларусь сложился в размере 1 144,7 млн. долл., в том числе экспорт в страны СНГ составил 677,1 млн. долл., из них в Россию 580,3 млн. долл., в Украину — 83,4 млн. долл.; в государства вне СНГ — 467,6 млн. долл., из них в Германию — 37,1 млн. долл.

Общий объём экспорта республики увеличился в фактических ценах в долларовом выражении на 12,6 %, со странами Содружества экспорт возрос на 23,6 %, в том числе в Россию — на 20 %, в Украину — на 55,1 %. В страны вне СНГ белорусский экспорт сократился на 0,2 %, при этом в Германию экспорт увеличился на 10,1 %.

Общий объём импорта сложился в размере 1 103,1 млн. долл., в том числе импорт из стран СНГ составил 805,0 млн. долл., из них из России — 753,7 млн. долл., из Украины — 44,1 млн. долл.; из государств вне СНГ — 298,1 млн. долл., из них из Германии — 68 млн. долл.

Общий объём импорта Республики Беларусь сократился на 13,7 %. При этом из стран СНГ импорт сократился на 11,6 %, в том числе из России — на 7,8 %, из Украины — на 29,6 %; из государств вне СНГ сократился на 18,9 %, в том числе из Германии — на 20,2 %. Сальдо внешней торговли сложилось положительным в размере 41,6 млн. долл., в то время как в январе-феврале 2000 года сальдо было отрицательным в размере 261,8 млн. долл. Со странами Содружества сальдо отрицательное в размере 127,9 млн. долл., в том числе с Российской Федерацией — 173,4 млн. долл. Со странами вне СНГ сальдо положительное в размере 169,5 млн. долл. США, по сравнению с январем-февралем 2000 года актив увеличился в 1,7 раза.

Внешнеторговая деятельность Республики Беларусь за два месяца текущего года характеризуется:

формированием впервые с 1995 года положительного сальдо торгового баланса; уменьшением товарооборота в результате значительного сокращения импорта; закупкой;

значительным превышением темпов роста экспорта над темпами роста импорта в торговле как со странами СНГ, так и вне СНГ;

сокращением отрицательного сальдо в торговле с Российской Федерацией в 1,9 раза;

увеличением актива в торговле со странами вне СНГ в 1,7 раза;

незначительным сокращением экспортных поставок в страны вне СНГ.

Прэс-служба МЗС.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

Увiццяблянина Уладзіміра СІМАНКОВІЧА (на здымку) — незвычайнае хобі. Вось ужо дзесяць гадоў ён калекцыяніруе ўзоры ваеннай формы, якіх у яго каля 120, нарукаўныя і нагрудныя знакі адрознення, спражкі ад рамянёў, галяўныя ўборы і іншы ваенны інвентар.

Фота
Аляксандра ХІТРОВА.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

ПРЭСТЫЖНА ВУЧЫЦЦА Ў БЕЛАРУСКАМОЎНАЙ ШКОЛЕ?

Якое месца сёння займае беларуская мова ў школах, ВНУ? Здаецца, хочаш вучыць сваё дзіця на беларускай мове — аддавай у беларускамоўную школу. Але кожны з бацькоў, які знаходзіцца перад выбарам сярэдняй навучальнай установы для сына ці дачкі і ў душы схіляецца да нацыянальнай школы, задумваецца пра будучыню. Ці будуць такія веды запатрабаваныя, ці не прыйдзецца, трапіўшы ў ВНУ, перавучацца?

Сёння прапануем чытачам «Голасу Радзімы» размову з намеснікам міністра адукацыі Беларусі Генадзем ДЫЛЯНАМ.

— Як, на ваш погляд, складваецца сітуацыя з беларускай мовай у сферы адукацыі?

— Статыстыка, якая адлюстроўвае бягучы навуцальны год, сведчыць, што сёння на Беларусі — 4 616 сярэдніх навучальных устаноў. Навучанне на беларускай мове вядзецца ў 2 847 школах. Гэта складае 61,7 працэнта ад агульнай колькасці. Большасць з іх — вясковыя. Што тычыцца гарадской мясцовасці, тут сітуацыя горшая. Усяго 2,5 працэнта гарадскіх школ выкарыстоўваюць беларускую мову для выкладання ўсіх прадметаў. У Мінску 230 школ, сярод якіх толькі 5 беларускамоўных. Праўда, па ўсёй Беларусі, у тым ліку і ў сталіцы, ёсць шэраг школ, дзе працуюць беларускамоўныя класы. Скажаць, што ў іншых гарадах краіны сітуацыя лепшая, чым у сталіцы, нельга. У Віцебскай вобласці такіх школ — 7, у Мінскай — 7, а ў астатніх і таго менш. У Магілёўскай вобласці наогул адна гарадская беларускамоўная школа. А ўсяго на Беларусі 31 беларускамоўная школа ў гарадской мясцовасці.

Сёння палітыка міністэрства такая: у кожным горадзе павінна існаваць хаця б адна цалкам беларускамоўная сярэдняя навучальная ўстанова. Мы спадзяемся, што гэта пашырыць сферу ўжытку беларускай мовы ў пэўным рэгіёне, горадзе.

Калі разглядаць сітуацыю па колькасці вучняў, атрымліваецца, што на беларускай мове займаецца каля 20 працэнтаў беларускіх дзяцей. У гарадах жа — каля 1,5 працэнта ад агульнай колькасці вучняў.

— Якія захады можна здзейсніць сёння, каб пашырыць ужыванне беларускай мовы ў сферы адукацыі?

— У нас няма складанасцей з забеспячэннем падручнікамі, праграмамі на беларускай мове ў сярэдняй школе.

Ёсць стратэгічныя напярэкі развіцця беларускай мовы ў сістэме адукацыі. Існуе праект дадатковых мер па пашырэнню ўжытку беларускай мовы. Спадзяюцца на больш значнае распаўсюджванне нашай мовы ў сярэдняй школе можна толькі тады, калі яна будзе ўжывацца ў ВНУ, сярэднеспецыяльных установах, асабліва ў педагагічных. Ёсць план іх пераходу (вышэйшых і сярэднеспецыяльных) на два патокі навучання — рускамоўны і беларускамоўны. Наступны крок — перавод усіх гуманітарных устаноў, а затым і

тэхнічных на два патокі навучання.

Каб прывесці ў суадносіны колькасць школ, дзе выкладанне вядзецца на рускай і беларускай мове, было б ідэальна стварыць колькасную адпаведнасць беларускамоўных навучальных устаноў колькасці насельніцтва, якое, згодна з перапісам, лічыць беларускую мову роднай.

Ва ўсім патрэбна паступовасць. Існуючы «Закон аб мовах», «Закон аб адукацыі» дазваляюць станоўча вырашаць праблемы беларускай мовы. Але гаварыць, што выкарыстанню беларускай мовы перашкаджае ўвядзенне двухмоўя, няварта. Існуе дзве дзяржаўныя мовы. Яны знаходзяцца як бы на роўных правах. Але існуе рэальнасць: бацькі вучняў дамагаюць калектыўныя лісты з просьбай, каб выкладанне ў школе вялося на рускай мове.

— Гэта прагматычны падыход?

— Так. Але мая асабістая думка: трэба падтрымліваць тую мову, якая ў больш дэманічным становішчы. Цяпер гэта беларуская мова.

— Растлумачце, калі ласка, сітуацыю з беларускімі падручнікамі. Ці хапае іх?

— Хапае. Тыраж падручнікаў вызначаецца ў адпаведнасці з заяўкамі, што паступаюць з рэгіёнаў. У нас няма праблем, на якой мове друкаваць падручнікі. Ужо некалькі гадоў існуе загад міністэрства, у адпаведнасці з якім асобныя падручнікі, напрыклад, па гісторыі Беларусі, выдаюцца толькі на беларускай мове. Я лічу амаральным вывучаць гісторыю нашай краіны на рускай мове.

Беларуская мова выкладаецца ў значным аб'ёме ва ўсіх сярэдніх навучальных установах. І ведаў павінна хапаць, каб вывучаць гісторыю сваёй Радзімы на роднай мове. Гэта, дарэчы, тычыцца і прадмета «Тэхналогія» (працоўнае выхаванне). Мне цяжка зразумець настаўнікаў, якія маюць праблемы ў выкладанні гэтых прадметаў на беларускай мове. Хаця ёсць пытанні з тэрміналогіяй, таму што няма адпаведнай сістэмы. Але ўсё гэта можа быць вырашана.

— Падручнікі, якімі карыстаюцца дзеці ў школе, выдаюцца на Беларусі?

— У старшых класах па прыродазнаўчых прадметах (біялогія, фізіка) ёсць падручнікі расійскай вытворчасці. Так склалася, што на Беларусі няма аўтарскіх школ па гэтай накіраванні. Кошт расійскіх падручнікаў у 2—3 разы вышэйшы за нашы. Таму стратэгічна міністэрства

працуе над тым, каб на працягу 3—5 гадоў перайсці толькі на айчыныя падручнікі. Ужо сёння мы маем 700 нацыянальных падручнікаў, аналагаў якім няма ў СНД. Напрыклад, Украіна падобнага зрабіць не змагла. А ўсяго ў сістэме адукацыі — каля 1 100 падручнікаў. Трэба стварыць адпаведныя ўмовы для педагагічнай навукі. Ужо цяпер штогод каля 150 у большасці сваёй арыгінальных нацыянальных падручнікаў мы атрымліваем.

— Ці ёсць беларускамоўныя ліцэі, гімназіі?

— Ёсць. Вядомая ўстанова — Нацыянальны гуманітарны ліцэй імя Якуба Коласа. Там вучацца старшакласнікі.

— Ці можна сказаць, што беларускамоўныя школы ў гарадах — гэта асяродак беларускай культуры?

— Канешне, можна так гаварыць пра Нацыянальны ліцэй, але не пра ўсе.

Сёння наша мэта — захаваць існуючыя беларускамоўныя школы. Галоўная ідэя — задаволіць запатрабаванні бацькоў, якія хочуць, каб іхнія дзеці навучаліся на беларускай мове.

— Як ажыццяўляецца паступленне выпускнікоў беларускамоўных школ у ВНУ?

— Год таму Міністэрствам адукацыі ўведзены новыя правілы паступлення ў ВНУ. Цяпер адкрыты два патокі прыёму — беларускамоўны і рускамоўны. Акрамя таго існуюць пэўныя льготы для выпускнікоў сельскіх школ.

— Ці вывучаецца беларуская мова ў тэхнічных ВНУ?

— Сёння ў большасці вышэйшых навучальных устаноў, у тым ліку і тэхнічных, у вучэбным плане ёсць прадмет «беларусазнаўства». Але беларуская мова на ўзроўні вышэйшай адукацыі вывучаецца толькі там, дзе з'яўляецца профільным прадметам.

— Ці ёсць праблема з настаўнікамі, якія павінны выкладаць на беларускай мове?

— Здараецца такое. Раней выкарыстоўвалася заахвочванне настаўнікаў: ім даплачвалі за выкладанне на беларускай мове. Але гэта ненармальна — плаціць за выкарыстанне дзяржаўнай мовы. Ёсць шмат людзей, здольных выкладаць на беларускай мове. Але павінны быць пэўныя захады. Шмат залежыць ад адміністрацыі школ, раённых аддзелаў адукацыі. Да прыкладу, у Мінскай вобласці ў сістэме адукацыі пастаянна распаўсюджана беларуская мова. Дарэчы, і ў Міністэрстве адукацыі шырока карыстаюцца беларускай мовай. Большасць афіцыйных папер пішацца на ёй.

Але нашы намаганні павінны падтрымлівацца ўсім грамадствам.

Гутарыла Алена СПАСЮК.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

ПЯЦІГОДДЗЕ «БАЛАМУТАЎ»

У гэты вечар народ валам валіў у Дзяржаўны маладзёжны тэатр эстрады. На ўваходзе кожнага гасця віталі так шчыра, як быццам без яго і вечарына не адбылася б. І калі падумаць, то ў гэтым ёсць вялікі сэнс, бо што за тэатр без гледача! Пакуль гасцей не запрасілі ў залу, у фая гучала музыка, кружыліся карагоды, ладзіліся жартоўныя гульні.

А на сцэне рыхтаваліся тыя, хто ўзбаламуціў увесь люд — фальклорны гурт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры, які так і называецца — «Баламуты».

Не мае значэння, хто прыдумаў такую назву гурту, бо, відавочна, лепшай цяжка і ўявіць для калектыву з такім настроем, калі цудоўная беларуская музыка чаргуецца з вясёлым жартам ці народным абрадам, прыпеўкамі і танцамі. І нагода для свята адпаведная: пяць гадоў адзначала ўніверсітэцкае «дзіця», якое «нарадзіла» Валянціна Трамбіцкая — дацэнт ўніверсітэта культуры і нязменны мастацкі кіраўнік гурта.

А пачыналася ўсё са звычайных факультатывных заняткаў, дзе студэнты народна-інструментальнай кафедры музіцыравалі, спявалі, асвойвалі асаблівасці кіраўніцтва ансамблямі народных інструментаў. І неўзабаве вырашылі самі стварыць фальклорны гурт. Як кажуць, і пайшло, і паехала. Калектыв імякліва набыў папулярнасць. Услед за гастроллямі па Міншчыне і Гомельшчыне — запрашэнне ў Віцебск на II Усебеларускі фестываль «Студэнцкая вясна». І першая сур'ёзная ўзнагарода — Гран-пры. Двойчы першая прэмія на фестывалях гумару ў Аўцюках, лаўрэаты міжнароднага фестывалю народнай музыкі «Звінячы цымбалы і гармонь» у Паставах.

У 1996 годзе — першая паездка за мяжу на святкаванні 1000-годдзя Венгрыі.

Вітала «Баламуты» і Італія, якую цяжка здзіць музыкай і песнямі. А тут цэлы месяц гастролей па Паўночнай Італіі, выступленні ў Мілане, Венецыі...

А што Мінск? Можна ўпэўнена сказаць, што ні адно гарадское свята не абыходзіцца без студэнцкага гурта.

Сакрэт поспеху «Баламуты»

— у іх адданасці народнай музыцы, фальклору. Можна было б сказаць шмат цёплых слоў пра кожнага з семнаццаці ўдзельнікаў гурта. Але ж хачу адзначыць Аляксандра Каляду — музыканта ад Бога. Яму падуладныя гармонікі і баян, кантрабас і жалейка, ён цудоўна іграе на беларускай дудзе. А калі побач яшчэ Сяргей Сачкоўскі і Іна Садавадава, абаяльныя цымбалісты Ірына Пятрова і Таццяна Пучкоўская, то можна рабіць практычна ўсё.

Гурт, як вядома, студэнцкі, і змены ў яго складзе непазбежныя. Хутка скончыць вучобу Іра Стрыжак з кафедры рэжысуры масавых свят — вясёлая, з добрым адчуваннем гумару вядучая гурта. Безумоўна, нехта прыйдзе на змену, як прыйшоў зусім нядаўна і ўжо прыжыўся ў калектыве гарманіст Сяргей Марчэўскі.

А які лёс тых, хто, «адбаламуціўшы», пайшоў у жыццё? Алена Стома выкладае ў Баранавіцкім музычным вучылішчы і вядзе інструментальны ансамбль. Аляксандр Барздыка ўзначальвае ансамбль «Талка» Віцебскай філармоніі. Алена Усцінава кіруе ансамблем цымбалістаў і аркестрам народных інструментаў у адной з мінскіх школ. А вось Косця Трамбіцкі, скончыўшы ўніверсітэт, працуе тут выкладчыкам і «Баламуты» не пакідае.

Пяць гадоў — узрост дзіцячы, і ёсць упэўненасць, што гурт, пасталеўшы, дасягне новых творчых поспехаў. Але галоўнае, каб ён працягваў «баламуціць», выклікаючы цікавасць да беларускай музыкі.

НА ЗДЫМКАХ: на сцэне — «Баламуты».

Тэкст і фота
Яўгена КАЗЮЛІ.

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ

НАШЧАДАК ВАВІЛАВА

— Адкрываю нядаўна газету і чытаю нараканні вучонага мужа: маўляў, пра новага выконваюча абавязкі прэзідэнта НАН, акрамя пераліку ў прэсе ганаровых званняў, нічога невядома. Думаю, многім будзе цікава перагарнуць старонкі вашай біяграфіі.

— Нарадзіўся ў Омску ў сям'і вучоных. Магчыма, вы чулі імяны Вавілаваў? Два браты — таленавіты оптык Сяргей Іванавіч і знакаміты генетык Мікалай Іванавіч, які марыў накарміць усё чалавецтва і памёр у сталінскім ГУЛАГу ад голаду. Мой бацька даводзіцца ім родным пляменнікам, з васьмі месцаў — яшчэ зусім немаўля — ён знаходзіўся на ўтрыманні ў свайго роднага дзядзькі — Вавілава-старэйшага. Дарэчы, зносіны з гэтым сапраўды выдатным чалавекам стагоддзя сфарміравалі ў сям'і дух навуковых пошукаў, культ ведаў, розуму... У 40-м годзе арыштавалі Мікалая Іванавіча. Бацька ўзначальваў тады ў Омску Сібірскі інстытут сельскай гаспадаркі, займаўся праблемамі агародніцтва. Калі пачаў раскручвацца страшны сталінскі Малох, яму прыйшлося ўцякаць.

— Здавалася б, няма больш бясскрыўднага занятку ў навуцы, чым агародніцтва...

— Аднак яно напрамую звязана з ідэямі генетыкі, селекцыі...

— ...як іх тады называлі, «прадэжнімі дзеўкамі імперыялізму»...

— Менавіта так. І таму няважна было, што ты вырошчываеш, — адборную бульбу ці пшаніцу. А бацька, услед за сваім духоўным настаўнікам, актыўна ажыццяўляў ідэі генетыкі, а значыць, таксама хадзіў па лязу нажа. У выніку сям'я апынулася ў Мічурынску, аднак і там было небяспечна. Таму, калі знаёмы рэктар з Беларусі запрасіў бацьку ў Горкі для развіцця агародніцкай базы рэспублікі, ён адразу ж даў згоду на пераезд. Пазней даведаўся ад бацькі пра цікавы факт: аказваецца, «мясцовы чэкіст» ведаў пра сваяцкі сувязі агародніка Іпацьева, аднак не выдзіў.

— Вам засталася што-небудзь на памяць пад знамятага продка?

— Калісьці я прыняў на захаванне ад бацькі архіў — перапіску з Мікалаем Іванавічам. І паабяцаў ускрыць яго, калі адчую на тое маральнае права. Адбылося гэта літаральна некалькі гадоў назад, калі абараніў доктарскую дысертацыю. Дарэчы, пра існаванне каштоўных сямейных рэліквій не ведалі нават сваякі.

— Прабачце за цікаўнасць: а што там, у архівах, — асабістае?

— Рознае. Ёсць, напрыклад, строгая рэцэнзія на навуковую працу пляменніка, дзе Мікалай Іванавіч разбівае некаторыя довады вучня, гэта значыць, майго бацькі. Ну а думкі, запісы, якія ўяўляюць каштоўнасць для вучоных-генетыкаў і селекцыянераў, я перадаю час ад часу, як гаворыцца, на прызначэнню — сваім калегам.

ДОБРЫ АГРАНОМ НЕ
ЗАЎСЕДЫ СТАНОВІЦА
ДОБРЫМ ВУЧОНЫМ

— Лысенка — гэты Сальеры ў навуцы — пасля «хрушчоўскіх разборак» застаўся цэлым і непашкоджаным і нават быў членам АН. У вашага бацькі не было пацучыя помсты за дзядзьку?

— Ведаеце, Лысенку ж хацелі выключыць з саюзнай акадэміі, але для гэтага трэба было мяняць статут, святы і недатыкальны. Тады зрабілі па-іншаму. Нябожчык акадэмік Атабекаў расказаў мне, што, калі ў акадэмічнай стапоўцы з'яўляўся Лысенка, увесь у ордэнах, да яго ніхто не падыходзіў. Ад яго шарахаліся, лічылася прыкрым павітання, працягнуць руку гэтаму нізкаму чалавеку. Такая кара, здаецца, жаклівай выключэння з рады акадэмікаў.

— Вы самастойна абралі «лясную» навуку?

— Спачатку паступіў на мелірацыйны факультэт сельгасакадэміі ў Горках. Гэта было тады модным і перспектыўным накірункам. Год правучыўся, адчуваю: не маё. А бацьку баюся сказаць. Аднак праз паўгода ён сам завёў на

гэту тэму размову і прапанаваў заняць у навуцы лясную нішу, якую ў свой час не паспеў запойніць Вавілаў. Так і апынуўся ў леса-тэхнічным інстытуце. Доктарскую дысертацыю па праблемах воднага харчавання лесу абараніў у год катастрофы ў Чарнобылі.

— Тэма, відаць, цікавая толькі вузкім спецыялістам!

— Не зусім так! Вы ведаеце, што, мяняючы водны рэжым і рэгулюючы колькасць угнаенняў, можна вырастаць дрэва з любымі зададзенымі параметрамі! На вучэбнай базе ў Негарэлым мы вырошчвалі сасну з хвойі ад 2 да 10 сантыметраў! Такія эксперыменты, да прыкладу, важныя пры вытворчасці вітаміннай мукі, у якой выкарыстоўваецца хвойны экстракт. Спатрэбіліся гэтыя веды і пасля чарнобыльскай аварыі.

крыніцай заражэння. Да прыкладу, прагупка па полі ў дзесяць разоў больш бяспечная для чалавека, чым па лесе. Другі раз з грунтоўным навуковым дакладам я выступіў у Лісабоне ў 1993 годзе. Мая прамова зрабіла тады эффект бомбы, і ў выніку дэлегацыя МАГАТЭ вынесла афіцыйную заяву, у якой прызнала, што яе эксперты ў свой час памыліліся з прагнозамі.

АПРАМЕНЬВАЮЦЬ...
ДАРЫ ЛЕСУ

— Відаць, для вас лес — не проста масівы зялёных пасадак...

— Лес — гэта дзіўная, яшчэ да канца не спазнаная эксізістэма. У першыя дні пасля чарнобыльскай аварыі каля 80 працэнтаў радыёнуклідаў былі затрыманы лясамі, што прылягаюць да тэрыторый станцыі. А сёння нашы зялёныя

за сябе: разбурэнне форм яе самаарганізацыі пазбаўляе саміх «разбуральнікаў» арыенціраў і нават глебы. Таму прапанаванае рэфармаванне не выхад са становішча, якое складалася. Навука — дама свавольная. Яна яшчэ жывая толькі таму, што ў ёй прысутнічае дух кансерватызму. Ведаеце, што можа адбыцца, калі раптам мы пад корань вынішчым фундаментальную навуку? Страціцца былая шырня і універсальнасць вучоных, узнікне вузкая спецыялізацыя, што зробіць цяжкім узаемаразуменне і дасягненне згоды, будуць расці раз'яднанасць і адчужэнне паміж прадстаўнікамі розных навуковых дысцыплін. Будзе пад пагрозай камунікатыўнае адзінства навукі...

— Распята вялікая савецкая навука. Мы назіраем адток інтэлекту за мяжу. У мінулым годзе каля 30 маладых хлопцаў пайшлі з акадэміі. Канешне, складана працаваць і думаць не пра прадмет даследавання, а пра тое, як пракарміць сям'ю і дацягнуць да зарплаты... Глядзцеў нядаўна тэлеперадачу, у якой расказвалася пра мінчанскі цуд: амерыканцы, аказваецца, змаглі замарозіць промень святла. Гэта адкрыццё здольнае здзейсніць гіганцкі прарыв у камп'ютэрнай сферы і інфармацыі. Аднак не пра тое размова. Як вы лічыце, каму належыць адкрыццё? Рускім. Два трыццацігадовыя расійскія вучоныя прызналіся ў інтэрв'ю, што з краіны выехалі толь-

Віктар ПАЦЬЕЎ:

«НАВУКА ЖЫВАЯ ТАМУ, ШТО ЁСЦЬ У ЁЙ
ДУХ КАНСЕРВАТЫЗМУ»БЫВАЙ, СВЯРДЛОЎСК!
ПРЫВІТАННЕ,
ЧАРНОБЫЛЬ!

— Дарэчы, ці паўплывала гэтая страшэнная катастрофа на ваш лёс?

— Безумоўна, я ж пасля абароны атрымаў запрашэнне з Свядлоўска. Перспектыва цудоўная: закрытая Беларэская ГЭС, дзе можна праводзіць унікальныя даследаванні, уласная лабараторыя з 32 работнікамі, кватэра. Жонка ўжо пачала збіраць чмаданы, і тут прыходзіць урадавая тэлеграма з Масквы. Выклікаў мяне да сябе акадэмік Ісаев і гаворыць: «Здарылася страшнае — Чарнобыль». Я гляджу на яго са здзіўленнем: маўляў, пра што гэта вы? А справа адбылася якраз у першыя дні пасля катастрофы, і ніхто не валодаў дакладнай інфармацыяй. Тады мне там, у Беларэскай, папулярна патлумачылі маштабы бяды. Адным словам, прапанаваў «разварочаць павозку» зноў у беларускім накірунку.

Так я і трапіў у гомельскі Інстытут лесу, дзе пачаў вывучаць праблемы радыяцыйнага лесаводства. Трэба было высветліць, як уздзейнічае радыяцыя на дрэва, траву, чалавека. Урад запрасіў для экспертызы міжнародных спецыялістаў, якія зрабілі заключэнне, што хутка па лесе можна будзе смела гуляць, вязаць венкі для лазні, збіраць ягады і гэтак далей. Замежныя эксперты спадзяваліся, што адбудзецца самарэгуляцыя, самаачышчэнне лясных масіваў. Аднак праходзіць год, два, тры — бачым, што няма ніякай папраўкі зялёнага сябра. Хутэй, наадварот, ён больш хварэе, прычым вельмі сур'эзна.

У Обнінску, на міжнародным сімпозіуме, я ўпершыню выступіў з дакладам і паведаміў прысутным свае вывады адносна радыяцыйнай лясной «папраўкі». Знакаміты акадэмік Аляксандр тады яшчэ, памятаю, абуралася: маўляў, вынірнуў нейкі дактарышка з правінцыяльнага інстытута з вельмі няпэўнымі заключэннямі. Аднак факты, прадстаўленыя беларускімі вучонымі, прымуслі і Аляксандра, і іншых навуковых свяціл прызнаць відавочнае: лес, паглынаючы радыеактыўныя рэчывы, робіцца сам

Ведаць хочуць многія, здабываць веды — адзінкі. Да кагорты апошніх можна аднесці і акадэміка Іпацьева, які прадметам даследавання абраў бясскрыўна ляс Беларусі, Сібіры, Крайняй Поўначы. Амаль 25 гадоў ён ішоў у адпачынак «толькі на паперы», а сам праводзіў доўгія гадзіны ў лабараторыях, зачытаннем навуковых кніг, па некалькі месяцаў «затрымаўся» з прыборамі ў лясной і балотнай глушы, браў пробы. Нядаўна яго

выратавалі самі патрабуюць дапамогі. Амаль кожны чацвёрты гектар ляснога фонду краіны заражаны, а гэта каля двух мільёнаў гектараў, з якіх больш за 200 тысяч з-за высокай шчыльнасці забруджвання поўнасцю выведзены з гаспадарчага абароту.

Лес трывала ўвайшоў у быт беларусаў. Пасля чарнобыльскай аварыі жыхары забруджаных тэрыторый спачатку поўнасцю адмовіліся ад карыстання ляснымі дарамі, але ў пачатку 90-х стала праяўляцца тэндэнцыя да зніжэння радыяцыйнай «насцярожанасці» ў адносінах да лесу. Насельніцтва пачынае вяртацца да звыкллага жыццёвага ўкладу: збор ягад, грыбоў, лекавых раслін, здабыча мяса дзікіх жывёл. Усё гэта, несумненна, адбіваецца на радыяцыйных нагрукках насельніцтва. Мяркуюць самі. Накапленне цэзію ў лясных ягадах і грыбах у 20—50 разоў вышэйшае за яго канцэнтрацыю ў прадуктах сельгаспадарчай вытворчасці. Нашы даследаванні паказалі, што ў многіх раёнах Гомельскай і Магілёўскай абласцей дозы апраменьвання, акумуляцыя ўжываннем лясных прадуктаў, у 2—5 разоў вышэйшыя за аналагічныя дозы, што фарміруюцца, да прыкладу, за кошт малака ці бульбы. Найбольшы радыяцыйны ціск адчуваюць вясцоўцы, напрамую звязаныя з працай у лесе. Ён у 5—10 разоў большы, чым у гараджан або прадстаўнікоў іншых прафесій.

І ПАХІСНЕЦА
ФУНДАМЕНТ НАВУКІ?

— Улады паставілі перад беларускай навукай задачу — пераарыентавацца з фундаментальных даследаванняў на прыкладныя. Ад вучоных патрабуюць неадкладнай задачы — канчаткова прадукту, узгодненага з дзяржаўнымі навукова-тэхнічнымі праграмамі. Гучаў не раз папрок і ў адрас акадэміі...

— Спробы нападку на акадэмію абсурдныя, таму што ніякае рэфармаванне зверну не ў сілах караным чынам змяніць навуковы патэнцыял краіны. Фундаментальная навука — аснова асноў, без яе навуковыя веды практычна мёртвыя.

Хачу перасцерагчы — небяспечна і недальнабачна прыгнятаць або знішчаць існуючыя ў навуцы механізмы самаарганізацыі і самакіравання, падмяняючы іх бюракратычна-каманднымі метадамі арганізацыі. Навука можа помсціць

— Сцвярджаю, што навука зараз стала «мабільнай», і таму новыя веды падлягаюць імгненнай камерцыялізацыі, іншымі словамі, набываюць форму тавару, прадукцыі і гэтак далей. Ці зацікаўлены нашы буйныя прадпрыемствы, кампаніі ў якіх-небудзь інавацыйных праектах?

— У Беларусі адсутнічае сістэма, не выпрацавана сур'езная нарматыўная база: чаму б не даць таму ж дырэктару заводу некалькі працэнтаў інавацыйнага фонду, каб ён мог укладваць сродкі ў навукаўкараненне і ўключыць гэта ў сабекошт? Пакуль што ў яго няма стымулу займацца новымі інавацыйнымі ідэямі. Аднойчы ў размове са мною кіраўнік вядомага заводу сказаў: «Ды я ўкараню тваё «ноу-хаў», толькі заплаці за гэта». Поўны нонсенс! Вучоны павінен плаціць за тое, што падорыць некаму сваё вынаходніцтва!

Сённяшняя эканамічная сітуацыя не дазваляе пераламаць падобнае мысленне. Можна, ёсць энас дзяржавы адабраць найбольш моцныя, канкурэнтаздольныя распрацоўкі і прафінасаваць іх? Можна, нам не патрэбны сорок дзяржаўных праграм, а можна абмежавацца спачатку асноўнымі сямю-дзесяцю? У нас жа шмат распрацовак, якія цалкам адпавядаюць сучаснаму ўзроўню. Аднак да гэтага часу яны нікім не запатрабаваныя. Аднойчы наш зямляк Жарэс Алфёраў, наведаўшы вялікую выстаўу, дзе былі прадстаўлены сотні навуковых навінак, заўважыў: «Лепш бы я тут убачыў два-тры экспанаты, якія прайшлі ланцужок: распрацоўка — укараненне — прадукцыя і тым самым убачылі жыццё». Згодны з меркаваннем калегі і таму вітаю, да прыкладу, сістэму тэхнаполісаў, што зараджаюцца зараз у нас.

— Прабачце, а што гэта такое?

— Гэта сістэма ўкаранення інавацыйных праектаў. Вучоныя вам прапаноўваюць гатовы прадукт, узор і тлумачаць падрабязна, які даход ад яго можна атрымаць. Ваша ж задача — укараніць яго ў масавую вытворчасць, раскруціць навінку. Ясна, што для падобных мерапрыемстваў патрабуюцца немалыя сумы, аднак і прыбытак пасля істотны.

НАС ЛІЧЫЛІ
ЧАРЦЯНТАМІ

— Віктар Аляксандравіч, а што яшчэ як вучонага турбуе вас сёння?

кі таму, што там не былі створаны нармальныя ўмовы для навуковых даследаванняў.

Сродкі, якія Беларусь здольная выдзеліць на забеспячэнне навуковай дзейнасці, сёння накіроўваюцца, галоўным чынам, на зарплату і аплату камунальных паслуг. Гэта не дазваляе развіваць навуковы патэнцыял у адпаведнасці з сучаснымі патрабаваннямі. Аднак я магу прывесці дзесяцікі прыкладаў адаптацыі навуковых устаноў да новых умоў гаспадарання. Дарэчы, на 70 працэнтаў мы знаходзімся на самафінансаванні, і толькі 30 працэнтаў складаюць дзярждатацыі.

— Маё пакаленне вучылася на працах Маркса, які гаварыў, што каля ўваходу ў навуку, як і каля ўваходу ў пекла, павінна быць выстаўлена патрабаванне: «Тут трэба, каб душа была цвёрдай, тут страх не павінен даваць парадзі». Дык ад каго ў вучоным больш — ад Бога або ад д'ябла?

— Вучоны становіцца д'яблам толькі ў адным выпадку: калі бацьчы, што яго не разумеюць. Калі мы дзесяць год назад заявілі, што лес апраменьвае, нас спачатку ўспрынялі як чарцянятаў. А факты ж — рэч упарта, і маніпуліраваць імі, падтасоўваць, каб дагadzіць натоўпу, сапраўды вучоны ніколі не стане. Калі знікае крывадушнасць і грамадства пачынае прыслухоўвацца да яго думкі, тады спадае і д'ябальскае аблічча. Таму трэба давярца вучоным і часцей прыслухоўвацца да іх думкі.

— Ці хацелі б вы, каб вашы дзеці пайшлі па вашых слядах?

— А мой сын якраз і паступіў такім чынам. Ён — маёр, але таксама звязаны з навукай — піша зараз дысертацыю пра дымаўтварэнне.

— Віктар Аляксандравіч, наша стагоддзе называюць часам канцоў і пачаткаў. Свет падзелены на бедных і багатых, на вероучых і атэістаў, на лярвікаў і цынікаў... Як нам усім ужыцца разам, як захаваць наш невялікі зямны «шарык»?

— Павінна быць распрацавана глабальная праграма выжывання чалавецтва, а потым і ўзыходжання. Патрэбна не толькі новае мысленне, але і ўнутраная яснасць і маральная чысціня. Неабходна сапраўды чалавечы мысленне, якое не адмаўляе даўно дадзеныя нам каштоўнасці, а ператварае іх нарэшце ў жыццё.

Алена ЯЛОВІК.

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

«БЕЛАРУСАМ БЫЦЬ, ЯК ЧАЛАВЕКАМ...»

І як дарэчы было атрымаць каля 10 тон гуманітарнай дапамогі з лекамі і вітамінамі, якая прыйшла з далёкай Амерыкі на Гомельшчыну, а дакладней, у раённыя бальніцы Светлагорска і гарпасёлка Парычы. На подступах да іх, на шашы, якая вядзе з Мінска, ужо даўно ўстаноўлены папераджальныя знакі "радыяцыя". Груз быў такі вялікі і дарагі, што медыкі нават разгубіліся. Спецыяльная прадстаўнічая камісія пры гарвыканкаме размяркоўвала, як кажуць, кожную таблетку, якая потым трапляла хворым людзям пад распіску. У даным выпадку лекі атрымалі ўсе бальніцы раёна, а вітаміны — школы, заводы, жыхары вёсак.

Удзячныя людзі пыталіся: "Хто гэта пра нас успомніў?"

Гуманітарная дапамога была даслана дзякуючы Міколу Прускаму, а таксама іншым беларусам, што жывуць у Амерыцы, якія збіралі грошы на яе перасылку. Сярод іх лідэры беларускага грамадскага руху ў Кліўлендзе Анатоль Лук'янчык, Янка Ханенка, ураджэнец вёскі Кнышэвічы каля Парычы.

Імя Міколы Прускага добра вядомае многім чытачам нашай га-

15 гадоў прайшло з часу выбуху на Чарнобыльскай АЭС. Пра гэта амаль не ўспамінаюць у свеце, забылі і мы. Хто з нас цяпер звяртае ўвагу на нейкую радыяцыю! А між тым, здароўе нацыі пагаршаецца. Даследаванні, праведзеныя медыкамі, сведчаць аб паніжэнні імунітэту беларусаў. У глебе, вадзе, у прадуктах харчавання выяўлены недахоп еду, жалеза, магнію, селену, кальцыю і іншых элементаў, што не дзіўна! Мы жывём ва ўмовах павышанай радыяцыі.

зеты. Гэта адзін з самых самаахвярных людзей, для якіх беларуская ідэя — святая справа і, дзякуючы адданасці якіх, захоўваецца беларускасць у Амерыцы. А яшчэ, напэўна, не ўсе ведаюць, што ён адзін з нашчадкаў сьпіннага беларускага роду, стрыечны пляменнік Якуба Коласа.

Дзіцячыя гады Міколы прайшлі ў вёсцы Мікалаеўшчына на Стаўбцоўшчыне. Першы раз пасля доўгіх гадоў жыцця ў Амерыцы ён наведаў Беларусь у 1991 годзе, пазнаёміўся са сваімі родзічамі — з сынамі Якуба Коласа і іх сем'ямі, наведаў родную вёску. Потым раскажа пра свае незабыўныя ўражанні ад гэтай паездкі, пра тое, што яго сэрца напоўнілася сілай, якая цягне зноў на Беларусь. Напэўна, яму перадалася энергетыка дзядзькі, які так любіў свой родны кут.

Наступны раз Мікола прыедзе з дачкой на Першы з'езд беларусаў свету, затым з жонкай Верай знаёміўся з раёнамі, што пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі. А потым у бальніцы Брэста, Стоўбцаў, Мінска прыйшла з ЗША гуманітарная дапамога: хірургічнае абсталяванне, дафіцытныя лекі, адзенне, дарагія прэпараты. Гэта пры садзейнічанні

Міколы Прускага ў Амерыцы зроблены аперацыі на сэрцы дзсяткам беларускіх дзіцячых...

Некалькі разоў ён разам з Верай прыежджаў на Беласточчыну, яе радзіму. Тут ён даведаўся аб праблемах беларускага музея ў Гайнаўцы, а пасля арганізаваў дабрачынны фонд па аказанні дапамогі ў яго будаўніцтве.

Я не магу дакладна пералічыць тую вялікую колькасць кніг беларускіх паэтаў і пісьменнікаў, выдадзеных прыватным выдавецтвам Прускага. Але іх вельмі многа. Прычым, адрэдагаваць, зрабіць макет, прачытаць карэктур, надрукаваць — усё гэта робіць ён сам. Ім адным выдаецца газета "Беларускі дайджэст", якую чытаюць у розных краінах свету.

У далёкім штаце Мічыган на поўначы Амерыкі знаходзіцца маленькі гарадок Грэнд-Рэпідс, у якім жыве беларус Мікола Пруска. Яго ўтульны дом заўсёды адкрыты для гасцей з Беларусі.

Думаючы пра Міколу Прускага, я ўспамінаю мудрыя словы Сакрата Яновіча: "Беларусам быць, як чалавекам, трэба несць хана, штокрок і штодзень".

Ніна ПЕТУХОВА.

НА ЗДЫМКУ: Мікола ПРУСКІ (у цэнтры) і яго дачка (злева) з сям'ёй старэйшага сына Якуба Коласа: Даніла МІЦКЕВІЧ, яго жонка Ала і дачка Вера. Мінск, 1993 г.

БЕЛАСТОЦКІЯ НАТАТКІ

У самым цэнтры Беластока, побач з Мікалаеўскім саборам, знаходзіцца дом, які добра ведаюць не толькі праваслаўныя вернікі, а ўвогуле грамадскасць горада. Тут з вясны 1999 года працуе Цэнтр праваслаўнай культуры, створаны па ініцыятыве Мітрапаліта Савы.

Супрацоўнікі Цэнтра праваслаўнай культуры праводзяць разнастайную працу, арганізуючы дзейнасць кафедр праваслаўнай тэалогіі Беластоцкага ўніверсітэта, духоўныя сустрэчы з вядомымі і паважанымі свя-

ЦЭНТР ПРАВАСЛАўНАЙ КУЛЬТУРЫ

тарамі. Тут адбываюцца мастацкія выставы і творчыя сустрэчы з літаратарамі. Дарэчы, літаратурнае аб'яднанне "Белавежа" — пастаянны госьць цэнтра. Адна з апошніх сустрэч — творчая вечарына Яна Чыквіна. Вялікую цікавасць выклікаў і вечар сербскай літаратуры з удзелам югаслаўскага амбасадара. Увогуле сустрэчы з дыпламатамі, з кіраўнікамі горада і ваяводства заўсёды выклікаюць вялікую цікавасць у наведвальнікаў цэнтра. У сустрэчах прымаюць удзел і супрацоўнікі Генеральнага консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку.

Для многіх гэты духоўна-асветны цэнтр даўно стаў своеасаблівым клубам, дзе можна паслухаць канцэрт, паўдзельнічаць у прэзента-

цыі новых кніг, сустрэцца з сябрамі за кубачкам кавы. Арганізуе цэнтр і паездкі паломнікаў да розных праваслаўных святых, у тым ліку і ў Беларусь. Толькі за апошні час адбыліся такія вандроўкі ў Жыровіцкі кляштар, у Мінск і іншыя мясціны.

І яшчэ... У Цэнтры праваслаўнай культуры ёсць невялікая гасцініца, якая заўсёды прыме падарожніка. Дасць яна прытулак і тым, хто зведае пэўныя фінансавыя складанасці. Так што, каго лёс прывядзе ў Беласток, — завітайце ў гэты гасцінны дом.

НА ЗДЫМКУ: Цэнтр праваслаўнай культуры ў Беластоку; кіраўнік цэнтра Ірэна ТРАШЧОТКА.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ТРЭЦІ З'ЕЗД «ЗГУРТАВАННЯ БЕЛАРУСАў СВЕТУ «БАЦЬКАўШЧЫНА»

АДБУДЗЕЦЦА 5—6 ЛІПЕНЯ ВЯГУЧАГА ГОДА ў МІНСКУ

Такое рашэнне прынята Малой радай міжнароднай грамадскай арганізацыі "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" ў адпаведнасці са статутам арганізацыі.

Дзеля належнай падрыхтоўкі з'езда Малая рада "Бацькаўшчыны" стварыла Арганізацыйны камітэт і рабочую групу, куды ўвайшлі сябры Вялікай рады "Бацькаўшчыны", кіраўнікі бе-

ларускіх суполак, вядомыя грамадскія дзеячы Беларусі і замежжа. Сустаршынямі Аргкамітэта абраныя Радзім Гарэцкі, Вітаўт Кіпель, Валеры Герасімаў, Іван Саверчанка. Рабочую групу ўзначальвае Алена Макоўская.

З'езд будзе праходзіць у адпаведнасці з прынцыпамі і статутам "Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына". Прыняць удзел у ім запрошаны прадстаў-

нікі беларускай дыяспары, сябры арганізацыі з Беларусі.

З'езд ставіць перад сабой такія задачы, як абмеркаванне праблем беларускай дыяспары, акрэсленне шляхоў іх вырашэння; асэнсаванне гістарычнай ролі беларускай дыяспары ў сучаснай цывілізацыі; усталяванне шчыльных кантактаў і разнабаковых дачыненняў паміж беларусамі свету, беларускімі суполкамі і арганізацыямі. Будуць весціся таксама дыскусіі аб перспектывах развіцця Беларусі.

ЛЁСЫ

ЦЭТКА АЛЁНА

Алёна Кірылаўна Сакалова-Лекант (дзявочае прозвішча Залеўская) нарадзілася ў 1891 годзе. Працавала разам з маёй маці, Чарняўскай Леанідай Усцінаўнай, у пачатковых класах Першай беларускай гімназіі ў Вільні. Ёсць фотаздымак у архіве Янкі Шутовіча (захоўваецца ў бібліятэцы НАН Беларусі). На здымку (злева направа) мая маці, бацька і Алёна Кірылаўна, два сыны Алёны Кірылаўны.

Першы муж Алёны Кірылаўны — Сакалоў. Быў на партыйнай рабоце ў Маскве. Яны разышліся.

Другі муж — Лекант. Служыў у Віленскай кансісторыі. Казала мама мая, што гэта ён выстараўся бацькам маім кватэру на Вастрабрамскай, д. 7, кв. 5. Калі ён памёр, не ведаю. У час Вялікай Айчыннай вайны Алёна Кірылаўна жыла ў Вільні са старэйшым сынам і няняй Алёнай. Малодшы сын памёр у 15 гадоў ад сухоты. Старэйшы ў ваенны час пайшоў шукаць заробку, хоць

якой-небудзь працы, і не вярнуўся. Усё жыццё няшчасная маці чакала яго, думала, што, можа, аб'явіцца.

Яшчэ перад тым, як рассталася з ім, адбылася нечаканая падзея. Аднойчы недалёка ад іх дому пачалася страляніна. Бегла пасярод дарогі жанчына з двума дзецьмі. Яна, забітая, упала, дзеці тупіліся да яе. Сын Алёны Кірылаўны паўзком перацягнуў усіх у свой дом. На магіле жанчыны-яўрэйкі прыйшлося ад злога вока паставіць крыж. Дзяцей, хлопчыка гадоў шасці і дзяўчынку чатырох гадоў, Алёна Кірылаўна ўзяла да сябе, гадавала іх, хаваючы ад нядобрых людзей. Адзін раз шуснуў у кватэру нямецкі афіцэр. Абамлелі. Аднак ён пацікавіўся толькі рэдкімі абразамі ў дарагіх аправах, якія засталіся Алёне Кірылаўне ад Леканта. Здаецца, нічога не ўзяў.

У час акупацыі Алёна Кірылаўна ездзіла на нейкі з'езд настаўнікаў беларускіх школ,

за што пасля вызвалення Вільні апынулася ў лагеры ў Горкаўскай вобласці. Невядома, ці здолела б выжыць там, а гэтаму яшчэ папярэднічала поўная нясцерпная пакуты доўгая дарога да лагера, якая зрабіла яе інвалідам (захварэлі ныркі). Але Алёна Кірылаўна пашанцавала: начальнік лагера ўзяў яе настаўніцай для сваіх дзяцей. Была выдатнай рукадзельніцай, пра што ўспамінае адна з яе віленскіх вучаніц у "Ліме" (ці то ў "Нашым слове") у рубрыцы, якую веў Янка Брыль (пра беларускія гімназіі).

Тым часам пры вызваленні Вільні знайшоўся бацька дзяцей, якіх пасля Алёны Кірылаўны гадавала няня Алёна. Перад самай вайною яго сям'я пераехала ў Вільню. Ён (рускі) меў высокі чын у спецорганах і здолеў (праз Маскву) вызваліць Алёну Кірылаўну з лагера. Яна нейкі час жыла ў яго сям'і (каля Чарнігава). Другая яго жонка добра да яе адносілася, моцна любілі дзеці. І ўсё ж цягнула на

радзіму, і Алёна Кірылаўна вярнулася ў Вільню. Дзеці прыежджалі да яе ў госьці (і яна да іх), перапісаліся.

У 1959 годзе, увосень, Алёна Кірылаўна дзесяць дзён пабыла ў нас у Ленінградзе, на Пушкінскай, 11. Яна ж хросная маці майго брата Лёні, які загінуў 18.02.44 года на Ленінградскім фронце. Схадзіла я з Алёнай Кірылаўнай у Эрмітаж, у Рускі музей, у Марыінскім тэатры паглядзелі балет Рэйнгольда Гліера "Чырвоны мак", слухалі оперу ў Міхайлаўскім тэатры...

З ліста да нас Янкі Шутовіча: "Вільна, 22 сакавіка 1960 года. ...з болей у сэрцы падаю Вам да ведама, што цётка Алёна нас асіраціла. Памерла на 69 годзе жыцця. ...На чацвёрты дзень быцця ў шпіталі на вечны адышла супачынак. Урачыстае пахаванне адбылося на Ефрасінеўскіх могілках дня 13 сакавіка 1960 года. Сабралася шмат народу на малебен і паніхду ў цэркві на

могільніку. Уся жалобная цэрэмонія трывала больш трох гадзін. Пахавана ў стройным месцы, непадалёк ад цэрквы, побач з магілай сына (малодшага).

...У асобе цёткі Алёны мы страцілі Матку, Апякунку, шчырага, вялікай душы і сэрца Чалавека, жанчыну вялікай духоўнай і інтэлектуальнай культуры, высоказвычайную і крыштальна чэсную, добрую, усімі любімую. Яна ж была прыкладнай беларускай, патрыятычнай, дэмакраткай, заслужанай настаўніцай".

У Я. Шутовіча — Алёна, а не Алёна. Я захавала напісанне некаторых яго слоў. Напрыклад, дэмакратка.

Не ведаю, што канкрэтна меў на ўвазе Я. Шутовіч, кажучы падкрэсленыя мною словы. Пэўна ж, карыстаючыся архіўнымі дакументамі, можна даведацца пра Алёну Кірылаўна і нешта большае.

Галіна ГАРЭЦКАЯ. Расія, Санкт-Пецярбург.

ПРОЗА Масея СЯДНЁВА

5 лютага 2001 года пакінуў наш турботны свет вядомы творца беларускага замежжа Масей СЯДНЁЎ. Гэты артыкул раскрывае найменш вивучаныя старонкі літаратурнай дзейнасці пісьменніка.

Ён увайшоў у гісторыю нашай літаратуры найперш як паэт, аўтар шматлікіх лірычных зборнікаў. З далёкага замежжа Масей Сяднёў вярнуўся на Беларусь яшчэ ў 60-х гадах, праўда, як прататып. Вобраз сына Дзяніса Зазыбы Масея, мінскага студэнта, літаратара, спісаны ў пенталогіі І. Чыгрынава «Плач перапёлкі» з Масея Сяднёва. Больш таго, М. Сяднёў — адна з самых улегендаваных постацей нашай літаратуры XX стагоддзя. Ён нарадзіўся ў 1913 годзе ў вёсцы Мокрае на касцюковіцкай зямлі. Паступіў у педінстытут, але быў беспадстаўна рэпрэсаваны і вывезены ў Сібір. Падчас вайны апынуўся на волі. Задваюць (няўпэўна), што быў пісарам на акупіраванай тэрыторыі. Карыстаючыся той «пасадай», выпісаў вяскоўцам бясплатнае малако. Дапамагаў так і сямі дзевяцігадовага хлапчука з Вялікага Бору Івана Чыгрынава. А да ўсяго — ахутаная легендарнай смугой і гісторыя аб тым, як М. Сяднёў «звёў» дзяўчыну ў камандзіра партызанскага атрада. Напрыканцы вайны пісьменнік падаўся ў эміграцыю ў Беласток, Намеччына, ЗША.

Безумоўна, большасць з перажытага М. Сяднёвым аніак не магло ўвасобіцца ў паэзію, сам жыццёвы вопыт патрабаваў формы прызначнай, лепшым узорам якой і стаў аўтабіяграфічны раман.

На вокладцы кнігі М. Сяднёва «Раман Корзюк», аддрукаванай у Мюнхене ў 1985 годзе, — змрочны малюнак Ірыны Рагалевіч-Дутко: чорная ноч, што — як тушшу — запіла і неба, і зямлю; як падрапанна чымсьці зоркі-дзіркі; некалькі шліхоў сыхадзяцца ў адзін дзесь на ўяўным небасхіле і, загнуўшыся спіраллю, знікаюць; над усім — вялікая жоўтая поўня, і гэта ад яе нежывога святла зіхцяць дарогі, на адной з якіх — квояла постаць чалавека. Просты, нават лубачны малюнак, а напоўніцу перадае настрой кнігі, пачуцці герояў, жыццёвыя шляхі якіх абгазаты не сонечным цяплом, а заліты здраўдлівай поўняй — адной з галоўных «герцаў» твора.

«Раман Корзюк» найперш хочацца назваць трагічнай гісторыяй-драмай 30-х гадоў мінулага стагоддзя. Як сведчыць сваім раманам М. Сяднёў, гэта ў кабінетах НКУС выпелілася ідэя аб нацдэмаўскай злове «ва ўсебеларускім маштабе». Восі і пачалі збірацца цэлыя турмы «кулакоў» і нацдэмаў, а ў кіраўнікі «Саюза вызвалення Беларусі» падбірацца вядомыя беларускія нацыянальныя дзеячы: Ігнатоўскі, Чарвякоў, Жылуновіч-Гартны. Іншымі словамі скажаў пра гэта ў «Рамане Корзюку» адзін з кіраўнікоў НКУС: «...усё, што мы робім, не больш, не менш — санітарнае мерапрыемства», бо з Захаду ўжо «запахла порахам», а на каго, маўляў, абAPERціцца будзе ворагу, як не на такіх «інфіцыраваных» непакарай?

Праблематыку «Раман Корзюк» літаратура на Беларусі зможна распрацоўваць толькі на пачатку 90-х гадоў, калі знікнуць цензурныя і ідэалагічныя забароны. Толькі ў 1991—1994 гадах Аляксандр Петрашэвіч напісаў дакументальную трагедыю «Воля на крыжы», дзе будуць асвятляцца тая ж грамадска-культурная і палітычная падзея, што і ў першым рамане М. Сяднёва, — і ў тым жа ідэіна-праблемным ракурсе.

«Раман Корзюк» М. Сяднёва разглядаць і аналізаваць мэта-

згодна ў сістэме праблемных і жанрава-стылёвых каардынатаў агульнай антытаталітарнай літаратуры. Арыенцірамі аўтарскай задумы бацацца найперш творы А. Салжаніцына і «Замак» Кафкі. «Раман Корзюк» М. Сяднёва — спавядальны дакумент пра гвалт-генацыд і здзекі з народа і — уядначас — абвінавучы акт і здраднікам, і катам. Блізкасць беларускага рамана з Кафкавым «Замкам» — хутчэй, агаворымся, асацыятыўная: і Беларусь ператварылі ў змрочны замак, адзін з «князькоў» якога — начальнік НКУС. І жывуць (працуюць, вучацца, кахаюць) усе нібыта пад жудасным аграмадным каўпаком, у страшэннай пастцы-краіне. Аніак з яе не вырвацца бацьку Рамана, сялянину з заслаўскага хутара Савосту Корзюку. Яго залічылі ў кулакі, адабралі жывёлу, коней,

больш таго — веў яе справу, судзіў і патрабаваў ейнага расстрэлу?

Сярод герояў «Раман Корзюк», якіх «сталая машына» імкнецца ператварыць у «вінцікаў» выдуманнага «цэнтра» нацдэмаўскай «шпіёншчыны» — Усевалад Ігнатоўскі, Янка Кулала, Аляксандр Чарвякоў, Цішка Гартны, Аляксандр Дудар, Міхась Зарэцкі, Міхась Чарот, — амаль усе, хто ацалеў пасля першых «хапуноў». Праўда, М. Сяднёў не ўсёчасна можа ўтрымліваць у сваіх руках сюжэтна-апавядальныя ніці. Раман пісаўся доўгі час — амаль тры дзесяцігоддзі. Так і друкаваўся: напачатку ў часопісе «Конадні» — першыя раздзелы, затым у газеце «Бацькаўшчына», а заканчэнне — толькі ў асобным выданні. Гэтым і хочацца вытлумачыць таякія зместавыя «нестыкоўкі», як пры абмапёўцы вобраза старшыні ЦВК Беларусі А. Чарвякова. Яшчэ ў турме Валя Камоцкая з артыкула ў газеце (якую знайшла ў прыбіральні) даведлася пра самагубства Чарвякова, а праз некаторы час начальнік НКУС са сваім памочнікам Пушкіным пла-

чэрвеня, дзе ноччу турэмная варта збягае, пакінуўшы іх на волі. З Раманам былі яго аслабелы, нямоглы бацька.

«Раман Корзюк» напоўнены — калі аналізаваць глыбей — экзістэнцыйна-біблейскімі матывамі і асацыяцыямі. Яго героі раскрываюцца ў цяжкіх, трагічных выпрабаваннях. У кожнага з іх — свой судны дзень. «Ромусь, твой дзень прыйшоў. Ня бойся суда. Гэта будзе твой судны дзень...» — гаворыць Раману Кандраценя.

Праўдзівая хроніка рэпрэсій выпісана і ў другім рамане М. Сяднёва, які ўжо нават самай назвай лучыцца з «Раманам Корзюкам» — «І той дзень надыйшоў» (той жа біблейскі судны дзень як наканаванасць, як немінучасць). У гэтым творы акцэнтуюцца тая ж хрысціянская сімволіка і біблейскія матывы, што і ў першым рамане М. Сяднёва. Вывучаючы беларускую літаратуру ў кантэксте хрысціянскіх ідэалаў. У. Конан асобна вылучыў паэзію беларускай эміграцыі, у прыватнасці — кнігу вершаў М. Сяднёва «Ачышчэнне агнём». Аднак калі

чуццём, што акрыляла мяне, той радасьцяй быцця, што штурхала мяне на нейкі ўчынак...» — летуцеў Мікола, а рэаліі гэтага быцця складаліся не так акрылена-радасна: у родную вёску да яго прывязджае «ўпаўнаважаны».

Урэшце, раман «І той дзень надыйшоў» — узор эмігранцкай ваеннай прозы, у якой якраз і раскрываліся антылававенасць вайны, яе трагедынасць з пункту погляду абодвух ваюючых бакоў. У такіх творах мастацкімі і публіцыстычнымі сродкамі была ўпісана трагедыя беларуса-«абывацеля», простага селяніна ці бязвіннага беларуса-паязджана.

Раман М. Сяднёва «І той дзень надыйшоў» можа ўспрымацца і як тужлівае паэма пра лёс беларуса-селяніна — як працяг Коласавай «Новай зямлі». Драматычныя рэаліі побыту жыхароў вёскі Мокрае, праца савецкіх прыгонных — і ўражваюць, і прымуюць задумацца. А на гэтых кругах жыццёвага пекла — закаханы юнак і дзяўчына, якія імкнуцца-рвуцца збудаваць свой нябесны замак, хочучь узвысіцца па-над змрочнай будзённасцю. «...я — на нейкім азорным узвышшы, і з яго, узвышша, нейкім чудам, нецялесна, узнімаюся ў іншыя сферы, слухаю музыку і, задаволены, вяртаюся, ужо такім, як я ёсць, зноў да сябе самога». — асэнсавана ўсведамляе сваё становішча Мікола: і ўзвышана-незалежнае, і зямельна-прыкутае. Такія «звароты да сябе» — балючыя, трагічныя: з маладой жонкай ён не мае прытулку — амаль кожную ноч наведваюць партызаны, каб пакараць — і за тое, што не пайшоў да іх (хоць не пачаў служыць і немцам), і за жонку-маладзіцу (бо «перабег дарогу» ў любоўнай справе выскомаву актывісту, а цяпер камандзіру партызанскага атрада Міколу Бугрову). Раем закаханым падаюцца «шалашы» — чужая паэзія, стог у лузе. Ды нараджаецца Васіпек, надыходзіць восень. Фінал іх узнёслай паэмы апыкае трагічным холадам: Мікола з бацькам і сястрой на Сцюдзянецкай дарозе («сцюдзіць» нават яе назва), дарозе выгнаўцаў, маці, каханая і сын — «па другі бок», у невядомасці.

І яшчэ аб адной адметнасці рамана «І той дзень надыйшоў». Гэта ці не адзін з самых зратычных беларускіх твораў, раўналежны «Ляліце» У. Набокава. Хоць бы адна выцінка-асацыяцыя пра «німфетку» Дуно, Міколаву каханую: «Я быў здзіўлены ейнай сьмеласцю, а яшчэ больш — ейнай кемлівасцю, — прынаецца герой беларускага рамана. — Яна глядзела на мяне не збочліва, адкрыта, у ейных вачох гулялі здраўдліва-звобныя іскрыны маладой шэльмы. Мяне ўражала непрыхаванае імкненне паказацца дарослай. У ёй працягвалася смутнае ўяўленне нечага нязвяданага». А да ўсяго — шэраг «адкрытых» сцэн.

М. Сяднёў — майстар дыялогаў, «спружыністых», псіхалагічна-яркіх (хораша і дасканалы выпісаны ў рамане «І той дзень надыйшоў» — у гутарках гасцей — і вяселле Ягора, Міколавага сябра, і ўсе героі). Надзвычай багаты і «празічны» слоўнік пісьменніка, залацінкі роднай гаворкі якому былі ці не найлепшымі духоўнымі лекамі на чужбіне.

Творчасць М. Сяднёва, такім чынам, не толькі папаўняла беларускую літаратуру новымі ідэіна-мастацкімі, сюжэтна-фармальнымі знаходкамі і распрацоўкамі, але і ўзбагачала яе творчым асваеннем агульнасусветных літаратурных набыткаў, доступу да якіх на Беларусі 70-х — пачатку 80-х не было, прыйшла ў беларускую ваенную прозу навае лірычнасці і пачуццёвасці.

Аляксандр ПАШКЕВІЧ.

У ЧАКАННІ СВАЙГО ДНЯ

апісалі хлеб, не пасаромеліся нават «экспрапрыраваць» і пустыя гаршкі. І зямлю забралі. Да ўсяго — пачалі павіць як забойцу сакратара райкама партыі (хоць сакратара таго самі ж улады і застрэлілі: каб засведчыць «кулацка-буржуазны» супраціў на вёсцы). У пустой хаце трымаюць жонку і дачку, робяць засаду. Не купаўся ў раскошы і малодшы сын. У яго, Рамана Корзюка, і абуць нават прыстойнага не было чаго на ногі — галёшы не скідваў у інстытуткай распрапанні, бо стары чаравік прадзёрся і ў дзірку вызіралі голыя пальцы. Так і шлёпаў на экзамен па дыялектычным матэрыялізме.

Ні бацьку, ні сына з краіны-пасткі аніак не збегчы. Пераходзяць заходнюю мяжу, ды Раман адразу ж назад, на «Беларусь», просіцца і вяртаецца, а Савосту пасля вераснёўскага «ўз'яднання» 1939 года прывозіць «дамоў» — у менскую турму.

Псіхалагічна заглыблена раскрыты ў рамане вобраз Валі Камоцкай, беларускай дзяўчыны-студэнткі, закаханай у Рамана, — і праз каханне сваё нявіннай ахвяры менскай «амерыканкі». «Раман напаткаўся ёй неспадзявана. Тры гады правучылася — не дабачала яго, потым ён як — бы аднекуль з'явіўся, вырас і, жартаўлівы, нават абыякавы, знойшоў сабе месца ў ейнай душы. І цяпер яна нагэтулькі звыклася з ім, што нельга было-б уявіць нейкі адыход ад яго... Гэта яшчэ больш кідае яе да яго з такой паспешнасцю, з якой кідаецца пад хуткія колы дарога». Валя хоча ў жыцці сваім быць упэўненай, а дзеля гэтага — ведаць усё наперад. Толькі ж ці можа такое стацца ў каханні?

Трагічным успрымаецца ў рамане і вобраз Генадзя Кандраценкі, чупага беларуса і «падсадной качкі». «У дзвюх шкурах» мусіць жыць гэты чалавек. НКУС расшуквае яго, сібірскага ссыльнага, засумавалага па Беларусі, і зноў вяртае на Радзіму — каб зрабіць сваім памагатым і адным з актараў-марыянетак. І той згаджаецца выйсці на сцэну і ў гульні сваёй (на мяжы са смерцю) імкнецца падыграваць і Раману Корзюку, і ягонай сям'і (паслухай напачатку Раман яго, з'едзь куды-небудзь «у Азію» — мо і не зведзе бы сібірскага пекла).

А які тыповы лёс «гапоўнага стратэга й тзарэтыка па нацдэмаўшчыне», чалавека-зомбі Цімошкі, які паверыў, што ягоная жонка — польская шпіёнка, і

нуе зрабіць першага «беларускага старасту» першым «загаворшчыкам» на адкрытым працэсе-судзе ды маракуе, як атрымаць з Масквы дазвол на ягоны... арышт (Валя даўно ўжо вызвалілася з турмы).

М. Сяднёў — з тых прэзікаў, чый мастацкі почырк пазнаецца адразу. І найперш увагай да дэталей. Мастацкая дэталі ў М. Сяднёва — кідка, запамінальная, нават пазычаная, як неўрыфмаваная метафара. «Студэнтка яшчэ болей тулілася да яго і, калмата, вісела на Раманавай руцэ, як кошык» — «дэкарэтыўна», бо аніякага пачуцця да яе Раман не меў. Шаркевічанка, ступіўшы адзю нагою ў страмяно, хутка, як сыяг, узнялася ўгору, падхопленая на рукі нечэзаставы». «Скрозь шчыліны ў перагародцы калола сьвятло і давала Рамана, як шыхамі». І параўнанні. «Ноч, як абвугленая заспанка» і інш.

Запамінальнымі атрымаўся ў «Рамане Корзюку» вобразныя апісанні, пададзеныя праз погляд чалавека пачуццёвага, эмацыянальнага (апісанні Дома ўрада, універсітэцкага гарадка). А яшчэ, здараецца, голас прэзіка быццам стоміцца, і тады нечакана новы раздзел пачынаецца ўзнёслым лірычным адступленнем, блізім да верша ў прозе — як, да прыкладу, раздзел 20-ты, што апісвае восенскія вечары, прыгажэйшых ад якіх няма ў свеце, — калі «халодна-звонкае паветра кружыць тваю галаву, і ты ступаеш, узвышаючыся і вырстаючы, быццам не датыкаешся да зямлі, радасны і прыемны сабе самому. Асьветлены знутра, ідзеш як на сустрэчу, яшчэ першую ў тваім жыцці, нязнаную і незвычайную. Лёгкасць і характаво...»

Напрыканцы, трэба адзначыць, «Раман Корзюк» зрабіўся абязжараным залішняй публіцыстычнасцю, нават «газетнасцю». І ці не наоў «ужываўся» аўтар і ў твор свой, і ў герояў. «Сямнаццаць год ня браўся за яго, пакуль іншы наш вядомы літаратар не пераканаў мяне ў мэтазгоднасці завяршыць твор», — прызнаваўся ў прадмове да рамана М. Сяднёў. Ды ўсё ж зноў здолеў перасіліць у сабе публіцыста — у «Эпілогу» забрупа-загучала лірычна-біяграфічная плынь. Раман Корзюка прывозіць з Сібіры ў Менск на «пергляд» справы, у турме яго застае вайна, палонных выводзяць — як копісь і самога М. Сяднёва — да

ў паэзіі М. Сяднёва біблейскія матывы выяўляліся толькі на ўзроўні апазіцыйным, у яго прозе біблейска-апалакіптычная сімволіка суднага дня для Беларусі і беларускага народа адлюстравалася напоўніцу. Экзістэнцыйная праблема выбару, матыў пачуцця шляху на Галгофу — цэнтральныя і вызначальныя ў яго раманах.

Раман «І той дзень надыйшоў» М. Сяднёва быў упершыню надрукаваны ў 1987 годзе ў ЗША, а затым увайшоў у кнігу выбранага М. Сяднёва «Патушаныя зоры» (Мінск, 1992). Гэта твор незвычайна не толькі закранутымі праблемамі, выглядае свежа і самавіта не толькі праз свае прыгодніцка-сюжэтныя калізій, аўтабіяграфічную адкрытасць і драматычнасць. «І той дзень надыйшоў» — раман пачуццёвы, узнёслы. Узнёсла-ўзвышаны запеву рамана — ад яго гапоўнага героя Міколы, студэнта менскага педтэхнікума, маладога паэта, чалавека, акрыленага і летуценнага, героя выразнага аўтабіяграфічнага складу. Перавагу ў рамане «І той дзень надыйшоў» эмацыянальнага над рацыянальным адзначала і Л. Савік: «...калі «Раман Корзюк» — пераважна тварэнне халоднага розуму і разваг, то «І той дзень надыйшоў» — найперш тварэнне сэрца, душы, эмоцый» («Я прыйду з далёкае чужыны...» // Палымя. 1996. № 12. С. 295.).

Кампазіцыйна раман «І той дзень надыйшоў» падзяляецца на тры часткі: Мікола на летніх вакацыях у роднай вёсцы Мокрае (роднай і самому аўтару); лёс Міколавых бацькоў пасля высыпкі сына — нацдэмаў — ў Сібір; вызваленне Міколы з бальшавіцкага палону і палон «лесаваў» (паміж партызанамі і немцамі ён і ні свой, і ні чужы). Пачатак і заканчэнне рамана перададзены як успаміны, пачуцці і роздумы самога гапоўнага героя — асобы шчырай, пакутнай і трагічнай. Урэшце, паўторымся, аўтабіяграфічнай. Праз гэта «І той дзень надыйшоў» — твор, да ўсяго, спавядальна-праўдзівы, нават эпіграф да яго паказальны — з паэмы Міколы Гусоўскага: «Мала карысці ад слоў, веры каторым няма».

Праўдзівасць перакрываюцца са шчырай спавядальнасцю, найбольш яркай у шматлікіх «унутраных» маналогах гапоўнага героя («Плынь сьвядомасці»). «Я хацеў жыць бесклапотна. Хацеў жыць тым узвышаным па-

Павел СЛАВЕЦКІ: «МІНСК — ГОРАД ПАЭТАЎ»

У дзіўны час мы жывем! Даўно ўжо, слава Богу, прайшлі гады, калі паэзія падзялялася на дазволенаю і недазволенаю, пішы — не хачу. А вось надрукавацца беларускаму рускамоўнаму паэту нялёгка. Пасля распаду СССР зніклі рускамоўныя часопісы, што друкавалі вершы маладых паэтаў, "Парус" і "Родник", якія карысталіся вялікай папулярнасцю. Існуючыя зараз "Монолог", "Немига", "Нева" не могуць задаволіць паэтаў, якія жадаюць надрукавацца. Вось і атрымліваецца: калі па-беларуску не пішаш, цябе, здаецца, як і няма. А паэты ў Мінску ёсць, і паэты розныя. Пра сябе сціпла памаўчу, хай чытач сам ацэніць, але пазнаёміць вас са сваімі сябрамі я абавязаны:

Міхаіл ВАРАЖЦОЎ. 25 гадоў. Родам з Бабруйска. Піша паэму "Жыццё", канца якой няма, бо вершы гэтыя такія жывыя і сапраўдныя, што пісаць іх Міша будзе сапраўды ўсё сваё жыццё.

Раман РАМАНАЎ. Гэта не псеўданім. Яго

твор "Паляванне на Залатога льва" — гэта расшчапленне на малекулы і атамны таго, што людзі называюць "прыгожы вечар". Пачынаючы рэжысёр, сапраўдны актёр.

Анатоль ШУРПІН. Адзін з заснавальнікаў Мінскага паэтычнага клуба.

Іван ФІЛАТАЎ. Паэт, які трагічна загінуў.

Сяргей КАРГІЦКІ. Радасны паэт. Выкладчык патыні.

Вікторыя САЛАЎЁВА. Друкуецца ў часопісе "Нева", але заслугу мае большага прызнання.

Аляксандр ЛІСЦЫН. Выдавец электроннага паэтычнага часопіса.

Тая РЭЎЗІНА. Цяпер жыве ў Ізраілі. Перамаўляемца праз Інтэрнэт.

Алесь МАРЦІН. Гамяльчанин, аб'ядноўвае тамтэйшых маладых паэтаў.

А таксама **Павел АСТРАУХ**, **Лена АЛЕЙ-НІКАВА**, **Ганна ПАЎЛОЎСКАЯ**, **Георгій**

БАРТАШ, **Андрэй КАМЕНСКІ**, **Дзмітрый БАЛАБАНАЎ** і іншыя.

Усе яны сапраўдныя паэты. Вось ужо 5 гадоў арганізуюем паэтычныя вечары. Праходзяць яны ў клубе "Касмапалітэн" каля гасцініцы "Беларусь", што ў цэнтры Мінска, у педуніверсітэце, а летам — проста пад небам.

Вечары бясплатныя. Атмасфера свабодная. Любы цікавы чалавек можа паказаць сябе: ці то музыка, ці паэзія... Расказаць пра вершы — справа няудзячная, намнога лепш пачуць, а таму прапануюю ўсім, хто любіць паэзію, званіць па тэлефоне 2-830-945 (Славецкі Павел) і даведацца пра месца і час чарговага вечара. Асабліва чакаем людзей, здольных дапамагчы ў арганізацыі глабальных праектаў, накітап: некамерцыйнае радыё, тэатр, кіно, музычная група, заснаваная на сапраўднай паэзіі, паэтычны часопіс на рускай мове.

Міхаіл ВАРАЖЦОЎ

МІНСКУ

Этот город меня держал
Электрическим шоком.
Бесцельно
Я простуженной рифмой
дрожал
И — всеобщий — все же был
отдельно.
Отделенный, оторванный,
голый...
(Монотонностью слов — тома).
Просыпавшийся утром голод
В одиночку сводил с ума.
Этот город! — Любим
и проклят! —
Сто дорог (без одной!) — в ночи
Заглянул в мне чужие окна,
Всколыхнувши печаль свечи.
И разобранною игрушкой
Закатился в тоску угла
Чьей-то вычурной, злой
пирушки,
Иссушивши мой взгляд дотла.
...Обездоленный и бездомный,
Расстелю простыней вокзал.
Этот город, такой нескромный,
Мне ты все в этот год сказал.

Раман РАМАНАЎ

БРАТУ VOLVO

Приветствую тебя, царь дорог,
Большой брат Volvo!
В Голландии ты мотал на колёсах
Бесстыдно белевшие
скелеты рыб,
Хрящами помнивших море
Даже после судороги жизни
на суше,
И тюльпанная цветопись
оседала на рёбрах
Твоего радиатора.
В Германии косым ударом быка
В толстобрюхость бюргера
Ты вдавливал в вязь автобанов
Пивные банки и огрызки
сосисок,
Устрашая упитанность
призраком
Мускулистой изначальности.
На итальянских дорогах.
Ты, царь, месил с асфальтовой
смоляю
Рубиновое вино, горящую
сперму и листья оливы.
В Праге перед тобой
содрогнулась Влтава.
В Кракове замерла, руки
воздев горе,
Королевская ратуша.
Брат! Ныне, в самом сердце
псковской дремучести
Пыль моих ног аукнула
Многонациональную пыль
твоих.
И мне пребывать в твоём
царствии
До самого Питера.

Анатоль ШУРПІН

Как скоро март!.. Метель,
метель...
Весь свет продрог. Весь мир
в ознобе.
Под черный хруст древесных
тел
Спешат их жалкие подобья
К себе домой: к огню, к жене,
К пропахшим плесенью
постелям...
И только мне, и только мне
Поют февральские метели.
Мерцают белым фонари
Над одинокими дворами.
Моя душа, не говори
О том, что завтра будет с нами.
О том, что в тёмных зеркалах
Не отразятся окна спален,
И мир, согретый на руках
Моих, останется печален.
И снежный бог, незрим досель,
Предстанет взгладам чьим-то
дальним...
Моя душа... Метель, метель
Коснется губ твоих печальных.

Іван ФІЛАТАЎ

Вон золотые купола,
Вон мост, вон здание вокзала,
В занавесок одеяла
В домах у каждого окна.
Вон голубая акварель
Небес нежна, как взгляд улитки,
И тучи, взбитые, как сливки,
Лежат, густея, как кисель.
Вон солнце, ясностью лица
Сильнее золотого блеска,
И звезд фиолетовые всплески
Летят на землю, как пыльца.

Павел АСТРАУХ

НОВАБСЬКОЕ

Столбы, столбы, и каждый —
как распяты:
Пригвождены немые провода
Без следствия и без суда,
Как равные, как братья.
Наверно, лишь восстанью
Спартак
Сравниться по кровавому
исходу
С растущим год от году
Повалом сосняка.
Теперь уже распнуты не рабы
Зловещей чередой вдоль
дороги;
Томятся телеграфные столбы,
Чтоб жертву упустить свою
в итоге —
Слагает ветер песни проводам
И холодит своим дыханьем,
Мелодии выводит по ладам,
Подобные старинным
заклинаньям.
Бормочет в близлежащих
листьях о своем,
Затем же в трогательнейшем
порыве

Для проводов, мечтавших
об обрыве,
Устраивает буреломом.

Алена АЛЕЙНИКАВА

Жизнь человека, как паденье
листа,
Её не раздробить на сухость
дат.
Скорее делится она
На радости и скорбь утрат.
Так без сурового распятия
Христа
Была б великая религия пуста.
И воскресенья нету без затрат,
И, если подфутболить
дождевого червяка,
То краткий миг его полета
Важней и ярче во сто крат,
Чем сотни милей лёта
Тех, кто от рождения крылат.
Жизнь человека — лишь
падение листа.

Ганна ПАЎЛОЎСКАЯ

Ты усталостью не укроешься,
Сон не будет подобен омуту —
Никуда от меня не скроешься,
Я закаты вольюсь в комнату.

Да таким чудным
да невиданным:
Не поверишь глазам —
забудешься.
Ты оставишь строку
недочитанной
И закаты тем залюбуешься.

Сожму я крепче вожжи,
Хлестну коней.
Так мчте в бездорожье —
Меж ковылей!

Несите, кони, яро!
Быстрой, быстрой!
Укройте землю паром
Своих ноздрей.

Одна дорога с вами
В ночи лежит.
Пусть пыль стоит клубами
Из-под копыт.

Жила я, как умела,
Да мир мне мал.
Несите мое тело
На пики скал!

Тая РЭЎЗІНА

Домой,
С тобой, моя луна,
в седые облака
закутаться и ждать,
пока наступит тысячное утро
моих прощаний со святой
землей.

Домой.
И пение камней вдыхать.
На птиц смотреть —
они границ не знают.
Так и я,
когда, закрыв глаза,
тянусь к луне.
И вечное желание — домой.

Алесь МАРЦІН

БЛЮЗ ТИШИНЫ

и снова приходит мой блюз
я никуда не могу уйти
на улице из подворотен
из арок тихими шагами
холодными пальцами
берет меня за горло
забираясь в карманы
среди крошек табака
туманом на улицах
моего Парижа
озабытый жметесь к моему плечу
и с большой буквы
Мой город за мостом
и до моста
мой город
полон
блюзом
прищелкивая пальцами
поджигает сигарету
у обветренных губ
предлагая на выбор
весну или осень
крадется за мной
или стучится в окна цветочных
магазинов
и не ожидая скажу ли я что
ведет за собой не говоря
ни слова

Дзмітрый БАЛАБАНАЎ

Поздние яблоки.
Сладко-кислые.
Мёртвенно-жёлтые.
Салатовые.
На графике серых ветвей.
На влажной бурой земле.
В твоих ладонях.
Грузно падают в серебряную
влагу,
Бьётся кожура, искрится сок.
Шершавые деревья заснут
тихо-тихо,
Запутывая туман и ветер
Пальцами ветвей тонкими,
нежными.

СМЕРЦЬ

Калі ўсё, што назіральна,
Звар'яецца рэхам
Вялікіх колераў,
Калі ўсё, што чуваць,
Як кроў згусае,
Ці быццам рой
Анямелых эліпсаў-вуснаў,
Тады сэрца ўжо не тучна,
Тады вочы ледзь-ледзь
расплюшчаны.

Павел СЛАВЕЦКІ

ПРО НЕБО

Ах, как зовётся это Полотно!
Оно — свечение Луны,
Оно — звезда над ней,
И в горизонт длинной —
полей разлёт,
Влюблённости!
Иной, чем наша — Человечья.
Там, за Долиною Сторечья,
Всех солнц и лун
пронзительность,

Грозы и северных ветров
предчувствие,
Лозы стремление к свету
и теплу

И виноградная капель:
— Умру, — шептавшая, —
от солнца крыл!
Мне всё это Ван Бог
воздушный обронил.
Так, как зовётся то, что
в небесах!

Вода!
Ах, но не выразят слова сего,
А всё ж скажу:
— Несказанности Вечной
Полотно!

...
— Мамочки! На щёчках —
ямочки!
Губки — пионы! Глазки —
махаоны!
Ушки — ракушки!
То, что у простых смертных
смехом зовётся,
Горлинкой, горлицей, золотцем
лётся!

— Я только на минуточку.
И выбежала
В сад, прямо в грозу.
Сидит на коленках, сцеловывает
С цветов дождевую росу.
Лицо подставлено, ладошки
распростёрты.
— Солнышко, Ласонька, лейся
же, лей.

Губы окапаны, ресницы
заплаканы.

Смейся! Жалей!
...
— Целовал! — Нет.
— Просто губы хотел остудить
о прохладу щеки.
— Обнимал! — Нет.
— Просто скулы желал
охлаждать о студённость груди.
— Заласкал!
— Просто волосы пахли
цветами волны!
— Умирал!
— Ну а кто бы не умер
от этой Весны!

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма".

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдакцыйнага савета
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнік
Віктар МАШОШЭНКА.
Спецыяльны карэспандэнт
Яўген КАЗЮЛЯ,
Алесь МЯСНІКОЎ.

Налі ПРЫВАЛАВА.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Наш адрас: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.
Адрас у INTERNET: <http://www.voiceland.unibel.by>. E-mail: voiceland@tuf.by

Паэтычны рэдакцыя і аўтару, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 897 экз.
Зак. 909.
Падпісана для друку 9.4.2001 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і адрэдагавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).